

משה בירנבוים

נ"נ לקוה"ק הרבי ר' אלימלך זי"ע ועכ"א

מליזענסק

עיה"ק טבריא תובב"א

ענוהש"ת

פרשת כי תבוא

צמח"ק והיה כי תבוא וגו' ולקוזת מראשית וגו' ובאת אל הכהן וגו' ואמרת אליו הגדתי היום לה' אלקיך כי באתי אל הארץ אשר נשבע ה' לאבותינו לתת לנו. ונרש"י הק"ו"ל, ואמרת אליו, שאיך כפוי טובה, ע"כ.

ו"ע השייכות של לומר שאינו כפוי טובה דווקא למנוות זיכורים שהיא מהמנוות שמלויות צא"ק, שמנוותה רק כזי תבוא אל הארץ, וזכדי לפרש ענין שייכות הענין של איך כפוי טובה לענין מנוות המלויות צא"ק, נקדים צמשל נפלא, (שכנר האמו נגליון פרשת יתרו, לפס"ט ענין אחר),

מועשה בצאר של רוסיה שהיה לו בן יחיד שמועולם לא יצא מחוץ לעיר המלוכה פטרבורג, וחשש הקיסר כזה יהיה אחר מונו כשהבן המפונק הזה יצטרך להיות הצאר של מנולכה אדירה כרוסיה אך ידע להתנהג עם אזרחיה ואיך ידע להתנהג עם מנולכות אחרות.

התיעץ עם יועציו כזה לעשות, הרי אם ישלחו אותו למנווד אז בטח יסרב דהרי בהפקירא נחא ליה, לכן החליטו לעשות בחכמה ולעשות בדרך עקיפה שבן הצאר יחשוב שזה להנאתו וגם יסכים, ויעצו לצאר לשלוח את בנו לסייר ברחבי העולם למשך כשנתיים ימים לראות ארצות לפגוש מלכים והרבה סוגי אנשים, וככה בד"א ילמוד ויחכים בעניני העולם, ומצא הענין חן בעיני הצאר ויעש כעצתם וקרא לבנו ובשר לו שנותן לו מתנה גדולה, שישלח אותו לתור את הארץ ולטייל בעולם למשך כשנתיים וכמו כן שיאחז לבן הצאר שיהיה בליווי פמליה גדולה של משרתים וטבח ורופא וכלי תשמיש מרובים וכסף רב באמתחתם,

ויצא בן הצאר ופמלייתו לתור הארץ ובכל מקום שבר המלך מוגיע כבוד גדול עשו לו חלקם מנאהבתם לצאר הגדול וחלקם הגדול מיראתו, ובכל ארץ ועיר שביקר בו צירפו אליו חכם מובני המוקם להראות לו ארכונות וגנזי המוקם וככה עברו עליו כשנתיים בטוב ובנעימים,

ולסוף הזמן בדרכו הביתה לרוסיה הגיע לעיר לייפציק שישם מותקיים יריד גדול מאוד וילך השוקה לראות מזה יכול לקנות להביא הביתה מנות לאביו ולאמו, וירא ביריד אדם שמוכר מרגליות ואבנים יקרות ונגש בן הצאר אליו וישאלנו מזה מחיר כל המרגליות שבידו, ויצחק עליו המוכר באומרו שכל מרגלית בפני עינמו מחירה יקר ואיך שואל על כל המרגליות שבידו, ויען לו בן הצאר הנך חושב שאני אדם רגיל כון השוק שכסף מזהוה מועצור בידו, אני הוא בן הצאר הכל יכול, ובידי כסף רב כפי רצוני, ויען לו המוכר שמוחיר כל המרגליות שבידו הוא חמישים אלף רובל,

והסכים בן הצאר לקנות את כל המרגליות, וברצונו לשלם פנה אליו החכם מובני המוקם ואמר לו אייעצך ולא ילך כספך לריק, שלפני שהנך קונה דבר בדמים כה מרובים כדאי שתתיעץ עם מנומחה למרגליות לידע אם באמת שווים מחיר כה רב, ויאמר לו בן הצאר אכן צודק הנך בדבריך אבל מוהיכן אמוצא כעת מנומחה להתיעץ עמו, אמר לו החכם, שפה בלייפציק בבית האסורים נמצא יהודי שהוא מנומחה בדבר והיות שאתה יכול להיכנס לכל מקום שלבך חפץ אז כדאי ונכון הדבר שתתיעץ עם היהודי הנ"ל,

ויצא בן הצאר לעבר בית האסורים וכמו כן קיבלוהו בכבוד רב ונכנס עם מלווי בנייהם מוכר המרגליות לחדר שהיהודי בו, וישאלו את היהודי לשווי המרגליות, ויאמר היהודי שהמרגליות מונויפות ומחיר כולם יחד אולי

כעשרה רובל, והמוכר הכחיש זאת, אז לקח היהודי מרגלית אחת וזרקה ארצה ודרך עליה עד שנשברה, ואמר הנה ההוכחה שזה מונויף כי מרגלית אמיתית לא נשברת והמרגליות האלו שבידי המוכר הם זכוכיות מלוטשות ותו לא,

מיד אסרו את מוכר המרגליות בבית באסורים, וכן הצאר הודה ליהודי, וייצא בן הצאר חזרה לשוק למצוא מתנה אחרת להביא הביתה, וירא ביריד שענווד למכירה סוס לבן גבוה וחזק שלא ראה כמונו מועולם לא בחוזק ולא ביופי, ויחשק לקנות הסוס ולהופיע חזרה בביתו כשהוא רכוב על סוסו שאין כמוהו, והסכים לשלם עבור הסוס סכום רב מאוד בגודל חשקו בו,

וכשרצה לשלם על הסוס פנה החכם שוב אל בן הצאר בעצתו הנ"ל שלא יוציא ממונו רב לפני שמתיעץ עם מנומחה על שווי הקנין, והסכים עמו שוב בן הצאר אך אמר מוהיכן אמוצא כעת מנומחה לסוסים, אמר לו החכם שהיהודי הנ"ל שבבית האסורים מנומחה לכל דבר כולל סוסים,

מיד פנו בן הצאר ופמלייתו שכללה כעת גם סוס לבן, לעבר בית האסורים, והוציאו את היהודי לחצר בית הסוהר לחוות דעתו על הסוס, ובראות היהודי את הסוס ובדק את עיניו פנה מיד לבן הצאר ואמר לו שחלילה לו מלקנות את הסוס כי רואה בעיניו שיש לו תאוות רציחה ויהרוג את הרכוב עליו, כמו כן שמוכר הסוס הכחיש זאת בכל תוקף, אמר היהודי שיש לו עצה לבדוק הדבר, שיושיבו את מוכר הסוס על סוסו ואז יראו אם יש ממש בדבריו, מיד הושיבו על הסוס את מוכרו, והסוס זרק מעליו את רוכבו ורמסו בפרסותיו, ויראו כולם כי צדקו דברי היהודי וחכמתו רבה היא, והודה בן הצאר ליהודי וייצא מוחרצת בית הסוהר ואת היהודי השיבו לחדרו בבית האסורים.

ויהי כעבור זמן מועט וישם בן הצאר אל לבו הרי אני רואה שהיהודי הוא חכם גדול אולי אבקש מנונו לומר לי דבר חכמה מנופלאה שאין איש יודע, ויחזור בן הצאר לבית האסורים וישאל את היהודי לומר לו דבר שרואה עליו בחכמתו שאינו יודע עדיין (כמנהג אנשים שרצים לקוראים בפרצוף ובכף היד) ויאמר לו היהודי שחושש שאם לא ימצא חן בעיניו הדבר שרואה עליו אז יענושוהו או אולי אף יהרגוהו ויען לו הרי מילתי נתונה לך שלא יעשו עמך דבר, ועדיין חשש היהודי ויאמר לו שגם אם אתה לא תעשה עימי דבר אבל אולי אנשים מנוקורבין או מנושפחתך יענשו אותי, אז בן הצאר כתב על נייר שמובטיח לו באחריות גמורה שאף אחד לא יענשוהו, אז אמר היהודי הוציאו כל איש כועלי וגשאריו רק היהודי ובן הצאר, ואז אמר היהודי לבן הצאר תדע לך שהנך אסופי מן השוק והצאר ואשתו אינם הוריק האמיתיים אלא אימונו אותך, ויאמין לו בן הצאר דהרי ראה שהיהודי חכם גדול ומבין ביהלומים ובסוסים ההולכים על ארבע ולכן האמין שמובין גם בסוסים ההולכים על שתיים, וייצא בן הצאר נסער מאוד ועלה על מרכבתו וצווח ליסע מיד לביתו לרוסיה ולא פנה יותר לשוק ולא חפץ יותר להתענג על יופי המוקמות אלא רצה לשאל את "הוריו" על דבר היהודי הנ"ל

ובהגיע תור בן הצאר לפגוש את אמו מיד פתח בשאלתו למה לא סיפרה לא שהוא אסופי ולא בנה, מיד התעלפה אמו, וכשמוע הצאר שאשתו התעלפה חשב שזאת מרוב שמחה שפגשה את בנה שלא ראתה שנתיים, אבל כשנכנס אליו וגם אליו פנה בשאלה למה לא סיפר לו שהוא אסופי ואינו בנו האמיתי מיד הבין לסיבת התעלפות אשתו,

ויאמר הצאר אל בנו מדוע תחשוב בשגעון, הלא אני ואמך הם הוריק מולידים ואיך תדבר כדברים האלו וחאטת לבית המלוכה, ויספר לו בנו את כל הקורה לו וכי ראה שהיהודי מבין בהכל לכן מאמין לו גם בזה, וישאל הצאר את בנו לשם ומקום היהודי הנ"ל, ולא רצה לומר לו באומרו שהבטיח ליהודי שלא יקרה לו שום רע בגין אמירתו זאת, אז

הבטיח גם הקיסר לבנו שלא יעשה שום רע ליהודי וכי רצונו רק לדבר עם היהודי ולשאול למה אמר בזאת לבנו, ויספר בן הצאר לאביו על מקום הכניאה של היהודי ועל שמו,

וצוה הצאר לאסור כורכתו ויפן וייצא לעבר לייפציג לפגוש את היהודי הנ"ל, ובהגיעו לייפציג ויכנס לחדר אשר בו נמצא היהודי, נבהל היהודי מאוד ויאמר אל ליבנו למה לא התאפקתי ולמה האמנתי לבן הצאר להבטחתו שלא ירע לי נואמה, ויאמר לו הצאר שמועני נא, אני מבטיח לך שבאמת כהבטחת בני לא יעשו עמך דבר, אבל הלווא אני הרגתי את הוריו ביער כשאף אחד לא ראה ולקחתי אותי אלי כשהיה בן כנזה ימים בלבד, ומהיכן ידעת דבר שחזין נכונני ומאשתי אף אחד לא יודע,

ויאמר לו היהודי, אני הרי הצלתי את מוכונו של בנד כשיעצתי לו לא לקנות את הנורגליות וביותר שהרי הצלתי את חייו כשיעצתי לו שלא יקנה את הסוס, והנה הרי היה ביכולתו של בנד להוציאני לחופשי וגם אם חושב שבגלל פשעי אני חייב להישאר בנואסר אז לפחות היה יכול לשאול איך יכול להיקל עלי במעט בתוך בית הסוהר, ובראותי שלא הבין שצריך להודות לי ולהכיר לי טובה שאין בו המודה של הכרת הטוב, הבנתי שלא יכול להיות שזורם בעורקיו דם אצילי של בני מלכים והבנתי שהוא אסופי ובנו של איכר פשוט ע"כ

והנה ידוע מספיק די ש דברים שהם שרציטו של מלך, ואסור להשתמש בהם, אפילו ברשות, כי מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול,

ובספיק בני יששכר מאמרי השבחות מאמר ט' אות ו' וזלה"ק: והנה אמרו בספרי (תנחומא האינו ד) שהתשובה לא מהני רק לישראל לא לאומות העולם, (וכבר דברנו מזה במקום אחר מה דקשה על זה מאשני נינה, והרמ"ע ז"ל דבר בקדוש מזה), וכבר קדמונינו טעם בזה, להיות איפסק הלכתא (סנהדרין יט) מלך שמחל על כבודו אין כבודו מחול, ואם כן לא מהני תשובה על פי דיני התורה, אבל ישראל נקראו בניי אהם לדי אלקיכם והוא כמו אז ואז שמחל על כבודו כבודו מחול על כן מחני תשובה לישראל, והעדות לישראל שנקראים בניי הוא השבת, דהנה קיימא לן (סנהדרין נח) גוי ששבת חייב מיתה, וכבר הטעם להיות הש"י קידש את השבת מצד ראשית וכו שבת הוא ית"ש מכל מלאכתו, ואם כן נקרא שבת שרציטו של מלך ואסור להשתמש שרציטו של מלך, והשתמש חייב מיתה, על כן גוי ששבת חייב מיתה, מה שאין כן ישראל ניתן להם השבת לאות ולעדות שהם בניי ויכולין שפיר להשתמש שרציטו אציהם וזה הוא מה שיש לפרש בפסוקי התורה (שמות לא טו) ושמו בני ישראל את השבת וכו' בניי וצין בני ישראל אות הוא לעולם, (היינו לכל באי עולם אומות העולם יהיה זה לכם לאות ולעדות צפניהם שלא יקראו תגר באומרים שיש ח"ו אחיה עיוות הדין או אחיה משא פנים אשר להם לא מהני תשובה ולישראל מהני, ויהיה שבת לאות ולעדות) כי ששת ימים עשה ה' וכו' וציוס השביעי שבת וינפש, (אם כן שבת הוא שרציטו של מלך ואין ישתמשו בו ישראל, אלא על כרחך מוכח שהם בניי ושפיר יכירו וידעו כל באי עולם שאין כאן עיוות הדין ומהני להו לישראל דוקא תשובה ולא לאומות העולם)

ובספיק בני יששכר חודש תשרי (מאמר י') ללא דמהימנותא (אות ח"י) כתב בשם החיד"א, דדוקא לישראל מהני תשובה שאנו בניי, ואז שמחל על כבודו כבודו מחול כמד"א בניי אהם לה' אלקיכם, וע"כ לנו הקב"ה אחר ימי התשובה ליקח ציוס החג הקדוש הזה ד' מינים, ואלו הד' מינים אין שום שליטה לשר עליהן רק כביכול הש"י בעצמו, א"כ אלו הד' מקנין נקרא שרציטו של מלך, ומזה נראה שאנחנו נקראים בניי ולא עבדים, וע"כ מותר להשתמש

שרציטו של מלך ועדות שאנחנו בניי והוא יתצ"ש אצינו ונתקבלה תשובותינו כי אז שמחל על כבודו כבודו מחול לו.

והנה הקב"ה לנו לעשות זכר לענני הכבוד משום דהענין הם שרציטו ומשה נגש אל הערפל אשר שם אלקים ויט שמים וירד וערפל תחת רגליו, א"כ כביכול הענין והערפל נקרא שרציטו, והנה הושיע הקב"ה בענני כבוד את ישראל ומזה נראה שנקרא בניי, ע"כ כוה הקב"ה צימים ההם בזה"ו מלות סוכה למען ידעו דורותיכם כי צדקות הושבתי וכו' ומזה נראה דאנו בניי יעיין בספיק הנ"ל.

הרי מצוה דצדקים הנ"ל, דדבר שאין לשום שר שליטה עליו, ורק הקב"ה עצמו מתעסק בו, דבר זה נקרא שרציטו של מלך, וא"כ ארץ ישראל אשר נאמר עליה, ארץ אשר עיני ה' אלקיך בה וגו', ואימא בספיק שזה ג"כ לא מסור לשום שר. ורק הש"י עצמו מתעסק עמה, וא"כ לכאורה אין ניתן לגור בארץ, ולכן, והיה כי תבוא אל הארץ וגו' ומתעורר הענין דהאין אפשר לבוא אל הארץ ולהשתמש שרציטו של מלך, כתיב וענית ואמרת וכפי' רש"י שאין כפוי טובה, וכמשל הנ"ל דזה מורה על היותנו בניי, וא"כ מותר להשתמש שרציטו של אב.

וזה אולי הענין שכתוב ולא תקיא הארץ אתכם וגו', כי לשיטת ר' יהודה כשאין עושין רצונו של מקום אנו ח"ו כעבדים, וא"כ אסור לגור בארץ ישראל, דהוי כהשתמש שרציטו של מלך.

ואכן שמעתי בשם החיד"א שאומר שבארץ ישראל הלכה כר' מאיר דצין קך וצין קך קרויין בניי ע"כ. ואולי זה כי ע"כ היותנו בארץ ישראל הוי ראי' דנחשבים אנו כבניי,

וזאת עיקר השמחה צדיאת הארץ, 'והיה' כי תבוא, דוהיה הוי לשון שמחה, והתורה לא מדברת כאן על השמחה שצריך להיות בכל מצוה, דזה כבר לומדים ביתר עוז מהמשך הפרשה גדול העון אם ח"ו לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה, ומה צריך להודיענו פה הענין של שמחה בקיום המצוה צדיאת הארץ, אלא השמחה פה, דמזאת שבוא אל הארץ, ולכאורה הרי מלך שמחל על כבודו הרי אין כבודו מחול, אלא דמזה שהביא אותנו הקב"ה אל הארץ, זה לראי' שנחשבים אנו כבניי, וזה השמחה המיוחדת של והיה כי תבוא אל הארץ.

ובתפארת שלמה (ליקוטים) וזלה"ק: יש בניי אדם שהן כפויי טובה, וכל הדברים שבעולם וכל הנאות עולם הזה שיש להם, הוא מעט אצלם, וכל ימיהם יש להם תרעומות על הקב"ה על שאין לו עולם הזה וכבודו כמו מלך. העונש שלהם, שמה שיש להם נאצד כמו קרח בעשרו. וזוה יש לפרש מה שאמרו חז"ל (ב"ק טו.) כל מי שאינו כורע צמודים לסוף נעשה נחש, והדברים צריכים הצנה למה דוקא נחש. אך דהנה כתיב (ישעיהו סה, כה) "ונחש עפר לחמו", הפירוש כל מה שאוכל אינו טועם רק עפר כמו שאמרו חז"ל (יומא עה.) (מאחר שהם כפויי טובה, וכל טעם שיש להם הוא כטעם עפר, כמו הנחש, לפי שאינם יודעים להכיר טובה כנחש) ע"כ.

ולכן בהיקרב עלינו ימי הרחמים והסליחות, וכל אחד מבקש מעומק לבו מאת אצינו שצדמים שימלא את כל משאלותינו, אל לנו להיות כפויי טובה, אלא צריך צד צד עם צקומו, לזכור להודות ולשבת את הש"י על כל הטוב אשר גמלנו ועל נסיו שכל יום עמנו, וכל אחד אם רק יפקח עניו יראה שהקב"ה משפיע עליו טובות בלי סוף, וחייבים לזכור זאת גם צעת הצקשות שאנו מבקשים, וזה גם יהי' לראי' שאין אנו כפויי טובה

חלילה, ובצחינת צנים אנחנו לכל הדיעות, וזכות זאת ירחמנו כרחם אב על צנים ונכתב לחיים טובים ובספרן של נדיקים אכ"ר ***

והיה כי תבוא וגו' (כו, א).

נראה לפרש, דהנה יש שני מדריגת נדיקים, יש נדיק עובד ד' מיראה כל ימות החול ובהגיע שבת קודש ניתוסף עליו קדושה יתירה שעובד מאהבה כי צחינת שבת היא אהבה וזא יבא הנדיק במדריגת אהבה. ויש נדיק שגם בימי החול עובד ד' באהבה, וזה הנדיק נקרא בשם שבת, כדאיתא בזוהר הקדוש, תלמיד חכם נקרא שבת, והיינו כי שבת היא צחינת אהבה, והנדיק הזה גם כן תמיד בצחינת הזאת, לכן גם כן נקרא שבת.

וזהו שאמרו חז"ל, כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מזרים, רוצה לומר הנדיק שהוא תמיד בצחינת אהבה והוא כמענג עם השבת שממענגין זה עם זה כי הוא תמיד בצחינת אהבה כמו השבת נותנין לו נחלה כו', רוצה לומר נחל ה' הוא הנחל העליון אשר משם מושך הנדיק השפע לישראל.

וזהו דמנינו באליהו הנביא ז"ל, ויש צנחל כרית והעורצים מביאים לו לחם. ולכאורה למה צחר ה' בעורצים שהם אכזרים על צניהם שהם יביאו לו לחם, ועל פי דברינו הנ"ל כן פירושו, ויש צנחל, שהיה ממשיך השפעות מנחל העליון. ודרכי העורצים הם הקליפות לטרופ טרף ההשפעות, אלא העובד ד' מאהבה, גם הם ישלימו ויסקימו עמו לבדתי יגעו בהשפעה, וזהו רמז שהעורצים הביאו לו לחם, רוצה לומר שגם הקליפות הסכימו עמו.

וזהו כל המענג כו' נותנים לו נחלה כנ"ל להמשיך השפעות מנחל ה' בלי מזרים, רוצה לומר בלי שום קטרוג ומונע *.

וזהו כי תבא לשון יחיד, דהיינו כשיהיו כל ישראל באחדות * אשר ד' אלקיך, רוצה לומר שבכללות ישראל יש שני הצחינות הנ"ל אהבה ויראה * ד' הוא אהבה * ואלקים הוא דין הוא יראה, אז כשתהיו כולם באחדות, נותן לך נחלה וירשתה, רוצה לומר אז יהיה הנחל ה' צדק, להמשיך השפעות קדושה וצרכה לכל ישראל: (טעם אלימלך)

***

והיה כי תבוא אל הארץ וגו' (כו, א).

אח"כ מרוי"ן ז"ע אמר אין "והיה" אלא לשון שמחה (ב"ר מג, א), שעל ידי שמחה זוכים לביאת הארץ ולכל טוב.

(צינת ישראל)

***

והיה כי תבוא אל הארץ וגו' (כו, א).

אעפ"י שהאור החיים כתב שהשמחה היא כשתבוא אל הארץ העליונה, אני אומר להיפך שיעקר השמחה היא בהטיב דרכיו בעוה"ז, כי אין זה חכמה להנהיר שצילי דרקיע כשצילי דנהרדעא, כי העיקר הוא להנהיר שצילי דנהרדעא כשצילי דרקיעא וד"ל.

שמואל ירחינאה אמר (ברכות נח:): נהירי לי שצילי דרקיע כשצילי דנהרדעא, ואני אומר שנהירי לי שצילי דנהרדעא, עם דארלעכט מיר דאס ארציות, כשצילי דרקיע, "והיה" הוא לשון שמחה, ועיקר השמחה היא כשבא אדם לעולם העליון בהארציות שלו. כל אחד ואחד לומד כל התורה כולה בצטן אמו רק המלאך משכח אותה (מה' ב:), אבל הצנים של אבי ז"ל, דאנקט דער מלאך להשי"ת אז זיי שנעלין ניט איהם [המלאך מודה להשי"ת שהם אינם מכים אותו].

(עירין קדישין)

***

והיה כי תבוא אל הארץ אשר ה' אלקי נותן לך נזולה וירשתה וישבתה בה (כו, א).

איתא בצעל הטורים, תבוא אומיות אבות. ונראה לפרש על פי מה שכתב צוה"ק דכשעושים צניי שמחה בעולם הזה באים האבות מגן עדן להשתתף בשמחת צניהם. ולזה אמר והיה, אין והיה אלא לשון שמחה, דכשיהיה שמחה לצני ישראל, אז תבוא אומיות אבות, יבואו האבות הקדושים להשתתף בשמחת צניהם.

(כ"ק אדמו"ר הגה"ק מאלנו ז"ע, פניי שפע חיים)

***

ולקזוזת מראשית כל פרי האדמה וגו' (כו, ב).

היינו מראש היום, ואם ח"ו מצולבל ראש היום, הגם שלומד אחר כך ומתפלל עם כל זה הצל המה מעשי תעוועים. ולהיפך אם מקדש ראש היום לה' אזי יהיה בטוח שכל מעשיו של כל היום יהיו לשם שמים. וזה שאמר הכתוב (תהלים סג, ב) "אלוקים אלי אתה אשחרך" פי' לשון שחרית, ראש הממשכה בשחרית הוא נמאה לך נפשי כמה לך צברי, "לך" בשחרית דווקא, אזי "בארץ ציה ועיף בלי מים" אפי' הולך אחר"כ בארציות היינו במשאל ומתן בלי מים, אין מים אלא תורה (ב"ק יו, א), "כן בקודש חזיתך" אוכל לחות אותך בקדושה.

וזה פי' "מפני שיצה תקום" (ויקרא יט, לב) היינו קודם שחזקין בהיום – תקום, היינו בתחילת היום.

וזה פי' "נעיר אנכי לימים" (איוב לב, ו), כמו הנעיר שיש לו כח יותר מן הזקן כן צריך להיות נעיר לימים ולמשול על הימים ולא הימים עליו ח"ו.

וזה פי' החכם עיניו צראשו (קהלת ב, יד), היינו בכל ראשית, בראש השנה ובראש חודש בראש השבוע ובראש היום.

וא"א זקני המגיד ז"ל אמר (אור מורה פ' תבא) "ושמח בטנא" ר"ת ט'עמים נ'קודות א'ומיות, היינו שצריך ראשית הממשכה ליתן בתפלה ואז הוא טוב לו.

(עירין קדישין)

***

ולקזוזת מראשית כל פרי האדמה וגו' ושבות בטנא וגו' (כו, ב).

ובגמ' (ב"ק לב, א) איתא מנא הא מילתא דאמרי אנשי צתר עניא אזלא עניותא, דתנן (בבב"א פ"ג מ"ח) עשירים מביאין צכורים בקלמות של זהב ושל כסף ועניים בקלי נצרים של ערבה קלופה, הסלים והצכורים נותנים לכהנים. ורש"י מסביר שם דהעשירים לא היו נותנין לכהן.

והקשה הרה"ק ר' דוד מטאלנא זוק"ל שלכאורה למה באמת הוא כך, שלהעשירים מחזירים את קלמתייהם, ולהעניים לא מחזירים את הסלים, מהו הישר בזה.

והכושיך הרה"ק מוטאלנא ואמר: באבות לדידי כובן הדבר היטב, על פי עובדא שהתרחש פעם אגלי. פעם שלחתי הודעה לכמה מוחסידים שלי שבדעתי לבוא לביקור בעירם לזמן מה. היה ביניהם חסיד אחד עני, וכשרק שמוע על בואי לעירם נתמלא לבו בשמחה רבה על הזכיה הגדולה שתהיה בנות חלקם, אך נפשו עגמה עליו על שאין בידו פרוטה ליתן להרבי עבור פדיון נפשו, אבל כשישמעה רעיתי את דאגתו, הרגיעה אותו ואמרה שאין לדאוג על זה, כי בכושך הזמן שעוד נשאר עד לביאת הרבי יתאמצו להרוויח עוד כמה פרוטות עד כבוה שידם מוגעת, וכך יהא להם כוח לתת להרבי לפדיון נפשו.

לעומת זאת היה בין החסידים עשר אחד אשר תיכף בשמועו את הבשורה על בואו של הרבי נתכרכמו פניו בידועו שבדאי יאלץ ליתן להרבי תוגנת יד חשובה, אחרת לא יהא זה לכבודו של עושר כמותו, ואכן כך עשה, אבל כותף לב כבד. וסיים הרה"ק נוטאלא: אני אמנם נאלצתי לקבל את תרומתו של העשיר, אך לא היה לי הנאה רק בקבלת תרומתו הזעומה בת פרוטות אחדות של החסיד העני שנתנה כותף שמחה עיצומה בכל לב ונפש.

וכך הוא הדבר בניגוד ביכורים. בזמן שביית המקדש היה קיים, כשרק הבחין העני בחלקת שדהו שהפירות נותחלים להתבשל, כבר נתמלא לבו שמחה גדולה ועצומה שעוד מעט ויזכה לעלות לציון ברנה להקריב ביכורים לפני ה', אך כשנזכר שאין בידו כלי במה לשים את הפירות נתמלא ליבו צער ודאגה, אך אשתו ניחמה אותו שהיא יכולה לקלוע ס"ל מוערבה קלופה ליצור הביכורים שיחא ראוי ויפה להביא בו מנחה לה'.

והיה הסל הזה נעשה כותף חביבות המוצה ואהבת ה' מועומק הלב, ומוך שבח והודאה לה' על שזיכה אותם בניגוד גדולה וחביבה כזו של הבאת ביכורים לבית המקדש. ועל כן בבוא העני אל הר ה' ובידו הסל ובתוכו מנחת הביכורים, היה גם הסל עולה לציון לפני ה', בשביל רוב הרגש של אהבת ה' וחביבות המוצה שהשקיעו בעשייתם לפני ה'.

לעומת זה, העושר, שהיה בחלקו שדות רבות, כשעובדי השדה באו והדיעו לו שכבר התבשלו הפירות, ואמרו לו שעליו להעלות ביכורים לירושלים, התחיל להתאנח על שהוא כבר צריך עוד הפעם לעלות לירושלים, אבל בהיות שאי לו בריזה וזהו חיובו, התחיל לחשוב אודות הכלי במה לשים את הפירות, הוא נזכר איך אשתקד בא עשיר פלוני עם טס של כסף נהדר ביפו, על כן הוא נחליט שהשנה כן הראוי להראות את מזה שעושר כמותו ביכולת להביא, ובכן יביא קלתא של זהב מיוחד בניגוד שעוד לא ראתה עין מעולם.

וסיים הרה"ק נוטאלא: זהו פשר הדבר, הקלות הנחדרות של כסף וזהב, שלא הובאו רק לנקר את עינם של אחרים, להם לא היה מקום בבית המקדש, על כן החזירו אותם להבעלים, אבל סלי הנערים שנעשה כותף לב מולא אהבת ה' וחביבות המוצה, מנחה כזו קיבלו מואת הבעלים לציון ונחת רוח לפני ה'.

(הרה"ק ר' דוד נוטאלא זנוק"ל, נוארי אור)

***

ועניית ואמרת וגו' (כו, ה).

הרמז צוה שהאדם צריך להיות בהכנעה עני צדעת קודם התפלה כמ"ש (מהל"ס קב, א) תפלה לעני כי יעטוף. וזה עני ואציון אנכי היינו עני צדעת:

(תפארת שלמה)

***

ושמוזות בכל הטוב וגו' אשר נתן לך ד' אלקיך (כו, יא).

ר"ל יהיה לך השמחה והכבוד מפאת הנותן, משל למה"ד אם יותן לאיש איזה מתנה ממלך צו"ד. הנה מלכד ערך שיווי של המתנה צמחצבה אם לכסף או לזהב. עוד נעלה היא צערכה לגדול החשיבות אשר הגיע לו מאת המלך. וכן הקצ"ה כביכול צעמזו הוא הנותן לכל צער והוא דבר יקר לך כנ"ל:

(תפארת שלמה)

***

ושמוזות בכל הטוב אשר נתן לך ד' אלקיך וגו' (כו, יא).

ע"ל צדק הנ"ל. כי סגולת מנזות צכורים להורות לאדם מדת ההסתפקות ולא יתקנא צצצו כלל וכולם שוים לטובה כי מי שיש לו שדות הרבה הציא מכל שדה צכורים ומי שלא היה לו רק שדה אחת לא הציא רק משדה אחת. עכ"ז המנזה הזאת שיהיה שמח צחלקו כי הש"י נתן לו זאת וצודאי לא נצרך לו יותר. ו"ש צמס' אבות (ה, א) איזהו עשיר השמח צחלקו. שהאדם

צריך להאמין שכל מונומזיו ועשרו הכל צהשגחת הצורה צ"ה ע"כ לא יהיה לו קנאה על צצצו כי אין זה חלקו ומה שהוא צריך יש לו וצודאי לא נצרך לו יותר. ו"פ (צמדנר ג, טו) וישם לך שלום שיהיה אצלו הכל שלימות צלי חסרון ולא ירצה עוד רק מה שיש לו הוא ד'.

וצאם לא יהיה צמדריגה זו אחי מה מועיל לו הצרכה כי כל מה שיהיה לו ירצה יותר כמאמר חז"ל מי שיש לו מנה רוצה מאתים ואינו שמח צמה שחננו אלקים. וכמ"ש המהר"ם שיף, ריש ועושר אל מתן ל' וצוה פרשמי הכ' יחד עשיר ואציון על ידי העשירות הוא אציון יותר. ולזה צצצת כהנים מסיים וישם לך שלום שיהיה לך השלימות צמדת ההסתפקות כנ"ל.

ו"ש רז"ל גדול השלום יותר מכולם ו"ש (צראשית לג, יח) ויצא יעקב שלם שלם צממונו וכו' שלא חסר לו כלום עוד.

וזה היה ענין הצכורים שני' ושמתח צכל הטוב צמדת ההסתפקות. וצוה ניחא מה שיש לדקדק כפילות הלשון שמתחיל אשר ד' אלקיך נתן לך נחלה לרשמה ככל לשון. נתינה נחלה וירושה. ולצסוף מסיים ושמתח צכל הטוב אשר נתן לך צנתינה לחוד. וכן צצמה"ז מסיים על הארץ הטובה אשר נתן לך. דמדת ההסתפקות צא לאדם שצריך לזכור כי ערום יאל מצטן אמו נמצא כל מה שיש לו היא מתנה. ולזה מתחיל צגנות ומסיים צצצת. דהיינו גנות שאינו ראוי למתנה זו ולקך מסיים צצצת להודות להקצ"ה. אצל אם האדם חושב עצמו לגדול כי לפי מעשיו ראוי לו כל טוב אינו נתן שצח להקצ"ה. לכן מסיים הפ' ושמתח צכל הטוב אשר נתן לך ד' שהכל הוא צדק נתינה ומהיה שמח בהטובה כנ"ל:

(תפארת שלמה)

***

היום הזה ד' אלקיך מצורך לעשות את הזווקים האלה ואת הבישפטים וגו', את ד' האמרת היום וגו' (כו, טו-יז).

הנה איחא צספה"ק דכצצא אדם לעשות משוזה ולקבל על עצמו עבודת השי"ת צאמת, אז אם יקבל עליו אחת ולתמיד קבלה נחמית ותמידית, יצרו יתגבר עליו ציותר להכשילו על כן טוב וכשר הדבר שיקבל עליו קבלה על יום אחד צלצד, צצצו זהו ישנפ מתניו צעוו ותעצומות לעבודת קונו, ואז לא יתגבר עליו יצרו כ"כ וחפץ ה' צידו יצליח לנצחהו, וכאשר הצליח על יום זה, יחזור וישנה ממחרת לקבל עליו יום נוסף, וכן תמיד.

ולז"א 'היום' הזה ה"א מנוך לעשות את החוקים האלה ואת המשפטים כלומר, שתקבל על עצמך החקים אשר ה"א מנוך, שמתעשה אותם היום הזה, ואז תצליח - ושמתח ועשית אותם צכל לצבך וצכל נפשה. את ה' האמרת 'היום' פי' שתאמר שמהיה את ה' היום הזה ועי"ז תוכל לעמוד נגד יצרך להיות לך לאלקים וללכת צדרכיו וגו'. וה' האמריך 'היום' וגו' ויצו משה וגו' שמור את כל המצוה אשר אנכי מצוה אתכם 'היום' ועי"ז תוכלו לשמור ולעשות את כל המצוה אשר אנכי מצוה אתכם.

(כ"ק אדמו"ר הגה"ק מנאנו ז"ע, ליל ש"ק תשמ"צ)

***

וליהיותך עם קדושי לה' אלקיך (כו, יט).

אמרו רז"ל (מעשר שני פ"ג מ"ח) לשכה הצנויה צחול ופתוחה לקודש תוכן קודש וכקודש דמי, לשכה הצנויה צקודש ופתוחה לחול תוכן חול וכחול דמי, ע"ש. יש לומר 'לשכה הצנויה צחול' רומזו לגוף האדם הצנוי צעולם הזה, וצפרט צשעת עוסקו צמשא ומתן

צשווקים ורחובות שהוא צנוי צחול ממש, אמנם אם לצו ומוחו פתוח לקודש ודבוק בקדושה אזי אף שהגוף עוסק במשא ומתן הרי זה לשכה הצנויה צחול ופתוחה לקודש, תוכן קודש וכקודש דמי.

וכן צהיפך 'לשכה הצנויה בקודש' היינו היושב צבית המדרש, ופתוחה לחול' היינו שמחשבת לצו ומוחו משוטטים צשווקים וצרחות צהצלי העולם הזה זה נקרא לשכה הצנויה בקודש ופתוחה לחול, תוכן חול וכחול דמי (כללי אורייתא אות ג).

וזהו עלה אלי ההרה והיה שם (שמות כד, יב) והקשה א"י (הרה"ק רבי יחזקאל נוקאזמיר) זצוק"ל אומרו ויהיה שם' כמוהו. ואמר כגון למשל מי שהוא איצל רבו, אם ראשו ומחשבתו בביתו הרי הוא כאילו אינו שם כלל איצל רבו. זהו שנאמר עלה אלי ההרה ויהיה שם' דייקא כאמור, עכ"ל. והיינו כנדוע מכתבי הבעל שם טוב ז"ל (כתר שם טוב [ג"י תשל"ג] אות ערה; תולדות יעקב יוסף פרשת שלח ד"ה שמועתי מנורי זל"ה מקום) נקום שהמחשבה של אדם מוגעת שם הוא כולו, עיי"ש והבן.

ומעשה שהיה כך היה, חסיד אחד מוסידי א"י זצוק"ל פעם אחת ביום חנושי נפל לו חשק בלבו שישע לאא"ז ז"ל על שבת כדרכו, ובתוך כך נפל במחשבתו היות ביום שלישי הוא יריד בעיר הסמוך וצריך ליסע על היריד עם מוסחרו, ופן לא יוכל לקבל פרידת שלום מיד ביום ראשון, אזי לא יוכל להיות על היריד, חזר ואמר בלבו אסע בלא פרידת שלום.

וכשבא לאא"ז ז"ל בערב שבת לקבל שלום, נתן לו שלום ופטר אותו מיד לשלום ואמר לו סע לביתך כי לא תאכל איצלי שבת, הבין החסיד שראה ברוח הקודש מזה שבלבו, ואמר לו רבי אין צריך לי היריד. אמר לו אם כן תאכל איצלי שבת, ואמר אז התורה הנ"ל עלה אלי ההרה והיה שם כנ"ל.

(דברי ישראל משפטים)

***

או יאמר 'לשכה הצנויה צחול' זה הבעל משא ומתן כמוצן, ופתוחה לקודש היינו שידו פתוחה להחזיק תלמיד חכם ולפזר ללדקה, 'תוכן קודש וכקודש דמי' כמו שנאמר (משלי ג, יח) תומכיה מאושר.

וזהו פירוש לשון רז"ל (זכמים נ, א) לשכות הצנויות צחול ופתוחות לקודש, היינו כנ"ל, כהניס כננסים לשם ואוכלין שם קדשי קדשים, ע"ש. היינו שעל ידי שידו פתוחה כנ"ל זוכה להדבק לתלמידי חכמים (ע"י זוה"ק ר"מ נ, ג, א' לית חסם כמו כהנ"ל), וכהניס הלדקים כננסים לשם ואוכלין שם וכו', והבן.

(כללי אורייתא אות ג)

***

וענו כל העם ואמרו אמן (כו, טו).

במדרש האריך כאן בגודל חשיבות עניית אמן. וא"י שם ישאין גדול לפני הקב"ה יותר מאמן שישאין עוננין.

רבנו (הרה"ק הרבי ר' שמועלקא מניקלשבורג ז"ע) היה מוקפיד שלא לומר שום ברכה אלא אם כן יש בו שיטמוע הברכה ועונה אמן, והיה אומר כי ע"י הברכה נברא מלאך, ולא תושלם יצירתו רק בעניית אמן שהוא הרוחניות שלו

וסיפר רבנו קודם פטירתו, כי פעם אחת נסע לברית מילה, ובאמוצע הדרך הוצרך לברך ברכת "אשר יצר", והצטער מאד על שאין בו שיענה אמן אחר ברכתו, והבעל עגלה היה ריק ופוחז שאי אפשר לצרפו לכנין, ופתאום באו שני אנשים מושונים בסמוך לו, ושמוח רבנו אל בואם, ובירך "אשר יצר" בכונה גדולה, וענו אמן בנותיקות ובהתלהבות, ומיד פרחו האנשים, והשיג רבנו בדעתו כי הן הכוה מלאכי ה' רפאל וגבריאל ובלבושי אנשים נדמו לו.

ופירש בזה את הפסוק (איוב כג, ג) וכן הוא בפיוט לר"ה, "והוא באחד ומוי ישיבנו ונפשו אותה ויעש קדוש" דהיינו והוא באחד, כשהאדם נמצא ביחידות, ומוי ישיבנו, כו' ישיב אחריו אמן, ונפשו אותה, ואעפ"כ הוא מושתוקק מאד שתהא הברכה בשלימות, אז ויעש, נעשו עמו פלאות כדי שתוכל להיות הברכה בשלימות, ואז קדוש יאמר לו, ונברא מלאך קדוש מליץ טוב בעדו.

ואחר שפירש כן הפסוק נתנמנם רבנו בעגלה מועט, והראו לו מן השמים כי יפה כיוון הן בפירושו הן בידיעת המלאכים.

(מבוא לספר אמרי שמואל)

***

המגיד הירושלמי הגאון ר"ש שבדרון (שאל אבד ויגד ח"א עמ' פז) סיפר מעשה ששמעו מוהגאון ר' זעליג ראובן בענגיס שקיבלו איש מפי איש. רבי חיים כוולוז'ין נהג להקפיד שלא לברך ברכה כשלא היה לידו מי שיענה אמן.

פעם באמוצע הלילה צמא וביקש לשתות, כולם כבר ישנו ולא רצה להעירם, ישב והתייטר בצמאונו, והנה דופק על דלתו אחד מבחורי הישיבה, שבא לשאל פשט בגמרא. רבי חיים שמוח לקראתו, בירך שהכל, שתה, ובירך בורא נפשות. הסביר לבחור דברי הגמרא, ונפרד מונו לשלום.

למחרת בבוקר, נגש לבחור להודות לו שנית על שאיפשר לו לברך, בעניית האמן שלו. אבל הבחור לא הבין על כזה מדבר, הוא לא ידע מזה מאומה... אז הבין כי מן השמים סייעו בידו לעמוד על גדרו, ושלחו שליח מושמים (אליהו הנביא או אחר) בדמותו של אותו בחור.

(יגדיל תורה)

***

ברוך אתה בבאך וברוך אתה בצאתך (כוז, ו).

רומז לראש השנה, דהיינו שמתשין שפע וצרכה תיכף צהתמלמל השנה, וע"ז צרוך אתה צלאתך - יושפע לך שפע צכל השנה כולה:

(אור לשמים)

***

ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגוך (כוז, ב).

יש לדייק אם יצאו עליך כל הברכות ממילא מוצן ששיגוך, אם כן למה לי מלת 'והשיגוך'. אלא כי יש אשר יחוננהו ה' צהון ועושר ורצ טובות צכל אין לו השגה אין להמנהג עם עשרו וטובו, אין זה צרכה, לכך וצאו עליך כל הברכות האלה, העיקר הוא 'והשיגוך' לשון השגה, שיהיה לך גם השגה להמנהג צמדה טובה ולהיטיב לזולתך ולעשות צדקה וחסד, והשגה עצמה מן הברכות היא (מפארט ישראל).

וזהו ריש ועושר אל תמן לי (משלי ג, ח). דהנה (גדרים מה, א) אין עני אלא מדעת גם ידוע (ויק' א, ו) דעה חסרת מה קנית. וזהו שנאמר 'ריש ועושר' היינו עשירות צלא דעת אל תמן לי, ודי למצין (כללי אורייתא אות ג).

וזהו שמרומנו וצרך את 'לחמך' (שמות כג, כה), אומיות 'לחמס'

(דברי ישראל משפטים)

***

יצו ה' אתך את הברכה באסמיק (כוז, ז)

ודרשו חז"ל (צ"מ מג, א) אין הברכה מצויה אלא צדצר הסמוי מן העין.

הנה אמרו רז"ל (משנה סוף קידושין פ"ד מ"ד) שהרעותי את מעשי וקפחתי את פרנסתי, ע"ש.

ואמר אלמור' זוק"ל 'קפחתי' צהיפך אמוון לשון 'קפח' ור"ל הרעותי את מעשי צזה שפחתי והושכלתי צמחמות צפרנסתי ועל

ידי זה שפקחתי צפרנקתי קפחתי את פרנקתי, כי העיקר לפרנסה היא אמונה (כללי אורייתא אות ק)

וזהו שכל את ידו כי מנשה הצכור (צראשית מת, יד) פירוש 'מנשה' לשון שכהה כמו שנאמר (שם מא, נא) מנשה כי נשני וכו', והפירוש 'את ידי' היינו הפרנסה, כמו שנאמר (תהלים קמח, ז) יגיע כפיך כי תאכל, והעיקר לפרנסה הוא אמונה וצטמון לא בחקירות ושכליות (ע"י ילקוט בשלח, רנח; תורת הס"ק מקאמיר עמ' שפה; קדושת לוי פירוש אגדות ד"ה א"ל אית לן ריחייא)

זהו שרמנו 'שכל את ידי' היינו זה שהוא חוקר בחכמות ושכליות צפרנקתו, על ידי זה 'כי מנשה הצכור' הוא שוכח בהעיקר והראשית לשום צטמונו זה, ועל ידי זה הוא מקפח את פרנקתו ככ"ל.

(דברי ישראל ויח)

***

וראו כל עמיו הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו במוך (כזו, י). היינו שיראו מה' על ידך.

***

וגתנך ה' לראש וכלא לזנב (כזו, יג).

לכאורה הוא כפל לשון, כי כיון שיהיה לראש ממילא לא יהיה זנב. ועוד דהוה ל"י למימר ונתנך ראש ולא זנב והלמד מיותר. רק דלפעמים טוב להיות זנב ולא ראש כמאמר התנא (אבות פ"ד, טו) הוי זנב לאריות ואל תהי ראש לשועלים, ומצטמון הכתוב שיהיה ראש לראשים, וזהו ונתנך ה' לראש רז"ל ראש לראשים.

(ילקוט אוהב ישראל)

***

תזות אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמוזה וגו' (כזו, מז).

בשם הרה"ק ר' צרוך ממעוזיו ז"ל ששאל היתכן אם ח"ו יתפלל יהודי בלא שמחה, או איזו מנחה אחרת שיקיים רק לא יוכל להיות באותה שעה בשמחה, האם צעד זה כבר נתחייב בצפשו כ"כ, עד שח"ו תגיע לו כל הקללה שצמחכה?

ואמר שקך פירוש הפסוק: תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך, ולא די שלא עבדת אלא שעוד היתה לך מזה שמחה, וזה וודאי רע מאוד וענשו חמור, ולא יתכן שארית ישראל יעשו עוולה כזאת, רק התוכחה נאמרה על דרך האזהרה.

(בזינא דנהורא)

***

תזות אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמוזה וגו' (כזו, מז).

הרבי ר' צונס ז"ל מפשיסחא הגיד בשם הרבי ר' משה לייב ז"ל, כי על זה שלא עבדו בשמחה אין להעניש כל העונשים הנזכרים, אך הפירוש שכל זה שקלקלו בא על ידי זה שלא עבדו בשמחה, שאם המנוות ועבודת השי"ת חציצין להאדם כראוי יותר מכל חללי דעלמא, אי אפשר שיבא לידו שום חטא.

(ליקוטי הר"ם)

***

תזות אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמוזה ובטוב לבב (כזו, מז).

הנה כתיב (תהלים יט, ט) פקודי ה' ישרים משמחי לב, והפירוש, ידוע (ע"י רמב"ם הל' לזנב פ"ח ה"ט) העיקר בעבודת הצורא הוא עבדו את ה' בשמחה (תהלים ק, ז), זהו שנאמר פקודי ה' ישרים

משמחי לב, פי', אימתי פקודי ה' שעושה ישרים, כשעושה אותם משמחת הלב

(דברי ישראל, כללי אורייתא אות פ)

***

תזות אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמוזה ובטוב לבב ברוב כל (כזו, מז) ממילא כשיש שמחה יש רוב כל.

(ליקוטי הר"ם)

***

תזות אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמוזה וגו' (כזו, מז). בשם הס"ק מרוזין ז"ע הפירוש, דר"ל "תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך" ועוד היית "בשמחה".

זאת אומרת, בזמן שאי אפשר לעבד את השי"ת מחמת אונס כלשהו, יש להיזהר מלהיות אז בשמחה (מהדבר הזה).

(עריץ קדישין)

***

והיו זיזיך תלואים כך בנגד וגו' (כזו, סו).

על דרך מה שאיתא בשולחן ערוך אורח חיים (סימן א') שויתי ה' לנגדי תמיד הוא כלל גדול צמורה וצמעלות הצדיקים וכו' ומיד יגיע אליו יראה והכנעה מפחד השי"ת, וזהו והיה חייך שהוא השם הוי"ה צ"ה וצרוך שמו שהוא החיות של אדם תלוים לך מנגד ואז תהיה לך יראה מהשי"ת וזהו ופחדת יומם ולילה וזהו צרכה גדולה:

(דגל מחנה אפרים)

***

ולא נתן ה' לכם לב לדעת וגו' עד היום הזה (כט, ג).

וצרשי ז"ל פירש שאותו היום נתן את התורה לזני לוי וצאו לפניו בני ישראל וכו'.

הרבי מפרשיסחא ז"ל פירש, כי הנסים והנפלאות שהם שלא על פי הטבע, אף שעושים רושם להאדם הרואה גבורות ה' ונפלאותיו, עם כל זה הוא רק לשעה, כי כשהשי"ת עושה להם נסים גם הם יוצאים מדרך הטבע, ואחר כן נסתלק מהם זה והם צדק הטבע אינו זוכר כמו אז, אולם אחר שנעשו מהנסים תורה ויכולים לראות בהתורה הנס כאילו רואה צעניו צמספות אור, על ידי זה נקבע בלב האדם גם כמו שהוא צדק הטבע, ולכן עתה שנתן להם התורה אמר ולא נתן כו' עד היום הזה.

(ליקוטי הר"ם)

***

וישמרתם את דברי הברית הזאת וגו' (כט, ז).

ושמרתם, הוא מלשון ואציו שמר את הדבר (צראשית לו, יא), שיהיו מצפים וממתנים, כל דברי הצרית לאמר, מתי אזכה להתיחד ולכרות ברית עם יוצרי. והיחוד נקרא את כל דברי הצרית הזאת. אכן יש כמה אנשים שנכספים בלבם להיות יראים ושלמים מבלי לעשות שום פעולה לזאת, אבל הם רודפי רוח לא ישיגו מאומה.

לכן אמר הכתוב ועשיתם אותם, דהיינו אף על פי שיהיה שומר ומנפה, תהיה גם כן עושה ועוסק צמורה וצמנות. למען תשכילו את כל אשר תעשון, תשכילו, היינו שתזכו להמשך מוח חכמה לצורך היחוד והטפה הנחלת ממוחין, כנודע ל"ת:

(עבודת ישראל)

***

והבטיח הרה"ק מצאנו, תחב הרה"ק ר' מאטילע הגודל שלו בפיו והוריד דמעות משני עיניו (ס'איז אראפגערינאן צוויי שנירלאך טרעראן פון זיינע אויגען) ותיכף באו לבשר שנוגד בן למזל טוב. ("שיח זקנים")

***

סיפר לי הרה"ח ר' משה דוד שטרומ נ"י, סיפר לי הרה"ח ר' משה קילאקאו ע"ה, שעוד נסע להרה"ק ר' מרדכי דוב מהארנסטייפל זצ"ל, והי' קורא אותו ר' מרדכי בערניו סיפר לי ששמע מבעל העובדא שהוא היה שותף עם עולמיש יוד (מי שהיה מתנגד היו קורין לו עולמיש יוד), מסחרם היה בבורית (זייף), ובית החרושת (פאבריק) שלהם היה מחוץ לעיר.

פעם אחת הלך השותף בהשכמת הבוקר בשעה חמש לבית החרושת. כשנכנס, ראה שאחד העובדים שם תלה עצמו, ולא ידע מה לעשות, כי ידע שברוסלאנד אפשר להיגרם מזה פאגראם ח"ו על מאות יהודים, וניגש אל החבל, וחתכה נפל הנכרי לתוך הבהמות נבלות שהיו מונחים שם, ונשבע שמליביה לפומיה לא יגלה מעשה הנ"ל, וחשב שלא יתוודע המעשה.

אחר כמה ימים קיבלו השותפים הזמנה, היות שהנכרי הנ"ל עבד אצלם שלש שנים, והוריו אינם יודעים איפה הוא, על כן נפל החשד עליהם, וצריכין לברר שהם אינם אשמים בדבר. הלך השותף החסיד להרה"ק מהארנסטייפל וסיפר לו המעשה.

אמר לו הרה"ק, הלא כמדומה שיש לך שותף, יבוא גם הוא אלי. החסיד ידע שהשותף לא ירצה לבוא, אבל התחיל לפתותו שיבוא, אבל לא רצה בשום אופן, עד שאמר לו, הלא הרבה אנשים באים אל הרה"ק ויש לו ידיעות בכל הענינים אולי יעלה בדעתו עצה כלשהי, ובוזה הכריע אותו שיבוא, והגיע יחד עם שותפו החסיד אל הרה"ק מהארנסטייפל.

אמר להם הרה"ק, הלא שכרתם אדוואקאט מעיר קיוב וגם המשפט יהיה בקיוב, ובקיוב יש יריד גדול (מידי חמשה שבועות היה שם יריד) ואל היריד באים מיליאנען אנשים ומוכרים ושפחות ובתים וקרקעות, בין כל כך הרבה אנשים, אפשר שיגיע גם הנכרי הזה, וקראו להשוטר והוא יש לו הניירות [דאקומענטן] שלו, ויראו שהוא חי.

השותף המתנגד הנ"ל, שידע שהנכרי מת ולא היה יכול לגלות מחמת השבועה, וכאן שומע דיבורים אלו מהרה"ק, נתרגז מאד, ירק על הקרקע לשמע דברי הרה"ק, וברח מביתו של הרה"ק. רץ אחריו השותף החסיד, אבל הוא לא רצה לדבר עמו. על כל פנים, השותף לא רצה לנסוע לקיוב על יום היריד, אבל נסע עם השותף החסיד לקיוב בשביל עניני המשפט, ולמעשה היה אז יריד, והיו שם הרבה אנשים למאד, והם היו אחוזים ידו ביד חבירו שלא יאבדו זה מזה בין אנשים רבים כל כך.

פתאום ראה השותף המתנגד את הנכרי, וצעק, יעשאק! ונתעלף על אתר. שאל השותף החסיד את הנכרי, יעשאק, איפה היית? ענה לו הנכרי, שאינו רוצה לדור ביחד עם הוריו, ותקע החסיד [ער האט געגעבן א פיף] בפיו וניגשו אליו שני שוטרים, ושאלו להנכרי מה עמו, אמר להם שהתקוטט עם הוריו ואינו רוצה לדור עמהם, והרי היו להשוטרים הניירות [דאקומענטן] וראו מי הוא, וממילא נפטרו השותפים אחר כך מכל המשפט.

כשנתעלף המתנגד הנ"ל שפכו עליו מים ועוררוהו מהתעלפותו, והובילוהו לבית החולים, והיה חולה ז' חודשים, מגודל הבהלה הפתאומית [שאק].

אחר כך רצה המתנגד ללכת אל הרה"ק כדי לפייסו על שירק בפניו על דיבוריו הקדושים, והלך אליו עם השותף החסיד.

כשנכנסו אל הרה"ק, אמר מ'זאל האבן אזא קנאפע אמונה, אזא קנאפע אמונה, פארוואס זאל מען נישט גלייבן, אז ווען ס'קען זיין א פאגראם אויף הונדערטער יודען, קען מען אפילו מיט א קאפיטל תהלים ברענגען א רוח אויף צצען, פופצן מינוט (היינו, בפרט לזמן קצר כזה). ואמר לי ר' משה על המתנגד, הוא נשאר קאליקע, היה

הרה"ק רבי מרדכי דוב מהארנסטייפל זי"ע נולד בשנת ת"ר לאביו הרה"ק רבי משולם זוסיא זי"ע. בהיותו בן שש שנים התייתם מאמו, אביו ר' משולם זושא התחתן שנית ועבר להתגורר במדינת גאליציא, ואילו הרה"ק רמ"ד נשאר עם ב' אחיותיו אצל זקנים הרה"ק רי"י מטשערקאס זי"ע שהתגורר אז בהארנסטייפל, ועל חיקו נתגדל.

שמו הטוב הלך למרחוק, ובהיותו רק בן י"ג שנה בחר בו הגה"ק בעל דברי חיים מצאנו זי"ע שגר במדינת גאליציא, כחתן לבתו מרת רייצא ע"ה.

אחרי שחלפו שבעת ימי המשתה ביקש הרה"ק מצאנו שהזוג יבוא אצלו לסמוך על שולחנו, אבל הרה"ק מטשערקאס אמר שקשה עליו פרידתו של נכדו ע"כ רוצה שישארו אצלו, וכן הוה, ושבו יחד עם הרה"ק מטשערקאס להארנסטייפל.

שנתיים אחרי חתונתו, עקר זקינו מטשערקאס את מגוריו מהארנסטייפל ועבר לגור בטשערקאס, וגם רמ"ד הלך עמו לשם, והמשיך להתעלות במעלות התורה. כאשר נחלה הרה"ק מטשערקאס פנה ואמר לנכדו: צא להארנסטייפל, הגיעה שעתך למלוך, וכבר אמרו חז"ל אין מלכות נוגעת בחברתה אפילו כמלוא נימא, אם יש את נפשך שאחיה עוד בהכרח עלינו להפרד, וכך הוה, שרמ"ד יצא למלוך בהארנסטייפל, להיות רבי לחסידים, והוא אברך בן עשרים ושלוש שנים בלבד. הרה"ק מטשערקאס המשיך להנהיג את העדה בטשערקאס עוד שבע עשרה שנים.

בשנת תרנ"ח לפ"ק קרא פעם אחת לבניו ואמר להם אמש ראיתי את דודי ר' דוד'ל מטאלנא ז"ל בחלום, ואמר לי כי שמע כרוז בשמים שצריכים שמה לשני ר מאטעלעך, אלא שהפציר בעדי להחיותני עוד חמש שנים, באשר כאן עלי אדמות צריכים לי יותר, באותו זמן היה מצב בריאותו הולך ופוחת.

בשנתו האחרונה כשנכנסו בניו לדבר עמו בענין הדפסת ספר תשובותיו "עמק שאלה" אמר להם הצדק אתכם זקנים ה"דברי חיים" גם הרפיס את ספרו בשנה האחרונה.

בכל שנה היה נוהג לנסוע ליומא והילולא של זקינו שחל ביום י"ג אלול לטשערקאס, וכמנהג בית טשערנאביל חלץ נעליו בפתח האהל, וכשסיים תפילתו חפש את נעליו ולא מצאם, באותו רגע נשתנו פניו. במוצאי שבת כ"ב אלול שנת תרס"ג ישב אל שלחנו לכתוב תשובה לאחמ"כ ישב לקבל חסידים שבאו לשחר פניו ב"קוילטעך" לפני ימים הנוראים, אחרי שסעד מלוח מלכה לקח שנית את התשובה ותיקן את יום הכתיבה במקום "אור ליום א" כתב "מוצאי שבת", ונכנס לחררו וקרוב לחצות פרחת נשמתו, והוא בן ס"ג שנים בלבד.

(קול התאחדותינו)

***

מספריו: "פלא יועץ" עה"ת ומועדים, "שורת" עמק שאלה" על ד' חלקי ש"ע, "חיבור לטהרה" על הלכות נטי' ומקוואות, "תנורי זהב" על הל' ריבית, "עמק חכמה" עה"ת.

***

שמעתי מכ"ק מרן אדמו"ר זי"ע שדו"ז הגה"ק רבי מרדכי מהארנסטייפל זי"ע נהג לסיים ש"ס מידי שנה בחג השבועות, ואכן בספרו עמק החכמה ישנם כמה פלפולים להדרן בסיום הש"ס בחג השבועות.

(כ"ק מרן אדמו"ר הגה"ק מצאנו שליט"א, "בצילא דמהימנותא")

***

סיפר לי הרה"ג ר' שמואל בראך שליט"א אב"ד אפסי ארץ, ששמע מאביו הגה"צ ר' יחזקאל שרגא זצ"ל, ששמע מסתמא מאביו הגה"צ ר' שמואל אב"ד ניר מאדע זצ"ל, שלפני שנוגד הרה"ק ר' שלום אליעזר זצ"ל, היתה אמו מקשה לילד, ובאו להזכירה אצל בעלה הרה"ק מצאנו זצ"ל, ציוה הרה"ק שילכו לחתנו הרה"ק ר' מרדכי דוב מהארנסטייפל זצ"ל.

כשהזכירו אותה אצל הרה"ק ר' מאטילע, אמר, שאם הרה"ק מצאנו יבטיח שהבן שיוולד ישא את בתו (שהייתה אז בת שנה) תלד.

הולך עם מקלות (כנראה מחמת שירק לפני הרה"ק) בנו ר' חיימ'קע
כבר היה חסיד. (שיח זקנים)

***

שמעתי מש"ב הר"א פרענקיל וכן מחתני הגריו"מ שניאורסון שליט"א
ששמעו מפה לאוזן מיהודי ישיש: שזכר את זקנם הרה"ק
מהורנסטייפל. וסיפר להם, שזכר היטב האיך שפעם בילדותו נתרגש
מאד ממחזה לויית מת ר"ל עד שנחלשו עצביו ונפל בפחד ממחזות
שונות ומשונות שדים ורוחות ר"ל. ונכנס עמו אביו להצדיק הנ"ל,
ודיבר עמו בנעימות, ואמר לו כשמתיראים מהשי"ת, אין לפחד
מהשדים, כי גם הם מפחדים הקב"ה, ועי"ז הסיר ממנו כל פחדיו.
וביזאו חוצה העמיד את עצמו בפני החלון הפתוח לחדר הצדיק,
וראהו מתעטף בטלית ותפלין, וזוכר איך היה עונה אמן על ברכותיו
בקול רם, כי היה כי"כ מרגיש בהקלת מצבו, עד שהעזו כך להתרועע
עם הרבי, בלא מורא ופחד. אמנם לרגע שהרה"ק הפך את פניו אליו
מעוטף כבר בטלית ותפלין, ובהביטו אל פניו נפל עליו פחד ה', עד
שרץ למרחוק ונפל כמה פעמים בדרך. (שיחתן של עבדי אבות)

***

שמעתי ממחזותני הגה"צ מהרב"ש ר"י טשעבין זצ"ל: הגאון בעל
הקהילות יעקב זצ"ל אמר לו, שזה שיש לו נקודה של יראת שמים, בא
לו מזה שאביו היה לומד עמו הספר 'עמק התפילה' מהרה"ק
מהורנסטייפל זי"ע. (שיחתן של עבדי אבות)

***

זקיני הרה"ק רבי מרדכי דב מהורנסטייפל זי"ע בהיותו ילד נתגדל על
ברכי זקנו הרה"ק רבי יעקב ישראל מטשערקאס זי"ע, ושם עלה
ונתעלה בעברות ה' במדה גדושה.

ורגיל היה בילדותו לייסר את גופו ביסורים קשים לשם ה'. בהיותו
ילד בן ח' וכן ט', רגיל היה לעזוב את משכבו בלילות, והלך ושכב לו
על תיבה גדולה פתוחה ולה כעין שיניים המכאיבים לגופו.

וכשאלו את פיו על זאת אמר "אין בעט גלוסט זיך מיר נישט
אויפצושטיין" [=במיטה לא מתחשק לי לקום].

***

בהיות ר' מאט'לי ילד בן י"א שנה הגיע לבית זקנו הרה"ק מטשערקאס
איש אחד אשר בא לחלות פני הרה"ק מטשערקאס בעת צרתו
ולתחנן לפניו להוושע בישועה קרובה. אך הרה"ק מטשערקאס לא
היה בביתו באותה שעה, והאיש הלזה הולך ובוכה נושא עול צרת
נפשו, התנצל לפניו הילד מרדכי דב, באמרו הן אני בנש"ק, הגידה נא
לי את כל הקורות אותך, אולי יועילו זכות אבותי הקדושים לעמוד לך
לעזר ולסעד.

פרץ האיש בככי ואמר הן זה כמה שנים שאני מוכר מיני דגן לשר
הצבא, ואני מערים עליהם לבקש מהם דמי תשלומין יותר משוויים,
והן עתה הלשינו אנשים רעים נגדי לממשלת הצבא וצר לי מאד, כי
עד עתה בהיות הרבי בביתו רגיל הייתי במופתים אך עתה מה אעשה
להציל נפשי. אמר לו הילד, הנה אכתוב לך על הנייר כמה שמות
קדושים, ותלך לשר הממונה על הצבא ותזרוק את הנייר בפניו, וה'
הטוב יגן בעדך. נעשה לו נס ונדמה להשר שנתן לו מן הדגן יותר ממה
ששילם אותו.

אך כשהגיע הרה"ק מטשערקאס לביתו, ובאו הדברים לשמע אזנו
אמר לו "דו מוזט מיר צוזאגן אז דו וועסט עס מער נישט טוען למען
ה', דו שפילסט זיך מיט פייער"

(כ"ק אדמור"מ מהר"ש מבאבוב זצוק"ל "שלומה של מלכות")

***

סיפר הגה"צ רבי ברוך שמעון שניאורסאהן זצוק"ל למרן אדמור"ר
(מטאלנא) זי"ע, זקיני הגה"ק רבי מרדכי דב מהארנסטייפל זי"ע היה
פי"א בנסיעה אצל דודו ורבו הרה"ק רבי דוד מטאלנא זי"ע, וביקש
שישאר לשבות בש"ק בטאלנא, והתנצל זקיני מהארנסטייפל שהיות
ולא היה ברעתו לישראל לש"ק לא הביא מלבושי שבת עמו, תוך כדי
דיבור נכנס לחדר יהודי זקן מעוטר בזקן לבן והורה הרה"ק מטאלנא
לזקיני מהארנסטייפל לקום לפניו, וזקיני הבין שהזקן הוא אדם נכבד

מאד ומפני כבודו נתבקש לקום אך תיכף הבחין שהוא חייט ובא
למדוד עבורו קאפוטע, בהוראת הרה"ק מטאלנא ונשאר לש"ק. לאחר
השבת בעת שנסע אמר הרה"ק מטאלנא: אברכים תלמדו ממנו,
זקינים תביישו ממנו. (כנסת דוד)

***

בכפר איוואנקוב הסמוכה להארנסטייפל היה ליהודים שותפים בית
חרושת לעשיית שאור. ונודע להרה"ק רבי מאטעלע הארנסטייפלער
זצ"ל שאין ברעת הבעלים למכור את בית החרושת לפסח, משום
שימי השוק של הנכרים חלו בימי הפסח, ויהא להם הפסד מרובה אם
לא ימכרו את השאור בשוק. רבי מאטעלע הורה להם שאין להם
ברירה, אלא צריכים למכרו או לבער כל חמירא. אבל הם לא שמעו
לקולו.

בשנה הבאה שלח רבי מאטעלע למסור להם בזה"ל: דעו שאין ביעור
חמץ אלא שריפה. הנני מתרה בכם... בכפר היה חסיד אחד בשם ר'
זעליג, אשר על פי עצתו וברכתו נעשה רופא מומחה. ונודמן לר'
זעליג להיות בהארנסטייפל סמוך לפסח, וכשראהו רבו תפש בו
וצעק: לך והתרה בהם, אין ביעור חמץ אלא שריפה, אמור להם לבער
את החמץ. אמר ר' זעליג, רבי, מה אני אשם בזה, והלא אני אלא
רופא.

ויהי בליל הסדר, פרצה שריפה גדולה בבית החרושת, ונשרף כל
הכפר, חוץ מבית אחד ומיוחד, ביתו של ר' זעליג הנ"ל. ואז הבינו כלם
מה שהיה מתרה והולך דאין ביעור חמץ אלא שריפה.

(הגש"פ בית צדיקים)

***

פעם הגיעה עגונה אל ההורנסטייפלער לבקש היתר עגונה וכבר
התירו לה שני רבנים וביקשה שיצטרף להתיר אך הרה"ק אמר לה
שתיסע לזיטאמיר, וחשבה שרוצה לדחותה מעליו והחלה לבכות
שהנה היא עגונה ומבקשת שהרבי ירחם עליה,

אך הרה"ק נענה שוב – סעי נא לזיטאמיר, והמשמש אמר לה שאם
הרבי אומר כן תמלא אחר דבריו, ובלית ברירה נסעה לשם וברדתה
מהרכבת ראתה את בעלה חי לנגד עיניה מיד עשתה "ויצעקו"
והבהילוהו לבית דין ונתן גט כדין, וכשחזרה להורנסטייפל להודות
להרה"ק על המופת נענה הרה"ק – אין זה מופת, הרי הגבאי ציוה
עליך ליסע לזיטאמיר ואירע נס גדול כי כך הצילו יהודי ממות, כי
אילו היה חותם על ההיתר היה מוכרח הלה למות, ובאשר נתן גט
ניצל ממתה. (מילין קרישין)

***

שמעתי מהרה"ח ר' ישראל בריעף ז"ל שהיה בשעת מעשה, כידוע
הרה"ק מהרב"צ צמבאבוב בעל הקדושת ציון זי"ע היה חתן הרה"ק רבי
שלום אליעזר מראצעפערט זי"ע, ולהחתונה הגיע מרוסלאנד הסב
הרה"ק מהורנסטייפל זי"ע, שהיה זקן האדמורי"ם, וכל הלילה משך
זמן החתונה מסרו לו המשתתפים קויטלעך להיזכר לדבר ישועה
ורחמים, ונצטבר על השולחן מאות קויטלע, וכשהאיר היום פתח את
כפתורי בגדיו על ליבו ואמר: רבש"ע יש לי לב מלא ביודישע צרות,
קח ממני הכל... זה היה קריאת הקויטלעך שלו...

(הרה"ח ר' נחום מאיר גערמאן שליט"א "בצילא דמהימנותא")

***

מסופר על זקינתי הרבנית שרה גיטל מפאדגארזא ע"ה. בהיותה פעם
בקארלסבאד, והיה חפצה להיות בלייפניק על קבר זקינה ברוך טעם"
זצ"ל. אולם, לא היו לה הוצאות הדרך, ונכנסה וביקשה ברכה מדו"ז
הרה"ק רבי מרדכי דב מהורנסטייפל זצ"ל ששהה גם שם, ונתן לה
ברכה, וכשיצאה ממנו מצאה בדרך כפתור של זהב מחדר ממלבושי
השרות האורחות, והיה שווה לדמי הוצאותיה.

(שיחתן של עבדי אבות)

***

היה יהודי שמסחרו היה בתבואה ובסביבתו התגורר גוי שהיה בעל
אחוזות ושדות וגם הוא סחר בתבואה, וכאשר היה עינו רה ביהודי
ע"כ הערים עליו בכל פעם מכשולות והפריעו במסחרו, פעם הגיע

הגוי עם משרתו אל בית היהודי והלה הגיש לו שתיה, והגוי החביא אצלו סם והכניסם בכוס של המשרת והוא שתה המשקה ותיכף התחיל לפרכס והתפגר, והגוי העליל תכף על היהודי שהוא הרגו, והיהודי ברח תכף להורנסטייפל ושטח לפני הרה"ק הענין, והרבי לא השיב לו מאומה ע"כ נשאר שם כי ירא לשוב לביתו פן יהיה גורלו רע ומר, וכעבור איזה ימים שאל אחד להרה"ק מה יהיה בסופו של האיש, נענה הרה"ק שהנה עוברת עתה איזה ספינה ע"כ יקנה כרטיס נסיעה במחלקה ראשונה, ועשה האיש כן באמונתו ותכף קנה כרטיס והפליג באניה, בדרך התפלל תפילת מנחה בשברון לב ובכה תמרורים, ובין חבריו למסע היה רופא (פתולוג) שנשלח ע"י הממשלה לברוק הענין, וכן אחד מבכירי המשטרה, ובראותם יהודי הבוכה בכיות נוראות נכמר ליבם ושאלוהו לפשר הבכיות, וסיפר להם גופא דעובדא האריך העלילו עליו, והלא ניכרים דברי אמת אך לא היה להם די בכך כי היו צריכים לראיה ברורה, ע"כ התחפשו לסוחר תבואה ובאו אל בית הסוחר הגוי לסחור עמו כביכול ושוחחו ביניהם ובאמצע שיחתם ביקשו מעט משקה והגיש להם והשקוהו בכמות יתירה עד שהתבשם, ושאלוהו הללו בדברי ידידות – הגידה נא איזה עצה, יש בעירנו סוחר יהודי המפריע לנו במסחרנו ונזקקים אנו לעצה טובה להפטר ממנו. ענה הלה – יש לי עצה מה שבעצמי עשיתי וסיפר לפנייהם כל הסיפור ונתברר הדבר לאמתו ודוהו כגמולו וניצל היהודי.

(מילין קדישין)

***

אצל אבי זצ"ל בקריאת השם לבנותיו היה נותן בקריאה הראשונה אף בימות החול... כנראה שאבי זצ"ל לקח המנהג הזה לתת בימות החול, כיון שאביו הרה"ק רבי אלישע מגארליץ ז"ע אכל קעסט ט"ו שנים אצל חותנו הגה"ק רבי מרדכי דב מהורנסטייפל ז"ע, ושם המנהג היה לתת ביום הקריאה.

כאמור זקיני הרה"ק רבי אלישע ז"ע אכל קעסט אצל חותנו הגה"ק מהורנסטייפל ז"ע, ופעם בעת שזקינתי הרבנית יוכבד רבקה ע"ה היתה כשבוע קודם לידה, עמד אז הגה"ק מהורנסטייפל ז"ע לצאת לאיזה נסיעה למרחק, ושאל אותו חתנו זקיני, שבאם יוולד זכר הרי אפשר לשלוח ללו מברק וכדו' לשאל בדבר השם לתת לנולד, אך באם יוולד לו בת איזה שם יתן, ענה לו הרה"ק מהורנסטייפל ז"ע, שיוולד זכר ויתן השם אהרן, ע"ש הרה"ק רבי אהרן הגדול מקארלין ז"ע, וכמובן שכן היה.

***

הרה"ק מהורנסטייפל ז"ע דרכו היה שקודם שהיה נותן שם לבת, היה שוקע בדביקות לכמה רגעים, והיה נראה כנרדם, פעם שאלוהו לסיבת הדבר, ואמר: קודם שאני נותן שם מביט אני שלא יהיה כלה וחמותה על סוף כל הדורות.

(כ"ק מרן אדמו"ר מגארליץ ב"ב שליט"א "בצילא דמהימנותא")

***

בעת הכרתת גיסו, זקה"ק מגארליץ ז"ע, לרבה של רודניק, הגיע אביו, זקה"ק מצאנו ז"ע, לשבות שם לרגל ההכתרה, בשבת קודש פרשת בהר או בחקתי, שחל עד אז כמה ימים אחרי פסח שני. לקראת אותה שבת שלח אליו זקה"ק מצאנו מכתב שהיות שלא ראה אותו ואת בני ביתו כבר זמן רב והוא אינו חפץ להטריחו לבא עד צאנו (שהיא בקצה השני של גאליציה). כדאי מאד שינצל את ההזדמנות לבא אליו לרודניק (שהיתה סמוכה לגבול).

כשקרא את המכתב שמח מאד, כי גם הוא השתוקק לחסות בצל חותנו הקדוש, אלא שיתנה לו מניעה כבירה, שכן הממשלה הרוסית הצירה את צעדיהם של נכדי הגה"ק בעל התניא ז"א והשגיחה עליהם ועל כל תנועותיהם, עד שפחדו לצאת מהמדינה, מחשש שיעלילו עליהם. אבל בכל זאת בערה בליבו תשוקה לפגוש את חותנו, עד שהחליט לנסוע בלי דרכון בסברו שאם יצליח לעבור א הגבול בצורה כזו לא תישאר בידם הוכחה על יציאתו מהמדינה.

הוא הוציא מחשבתו לפועל, ובדרכו הצטרפו אליו הרבה חסידים שגם נסעו להסתופף בצל זקה"ק. כך נסעו בשיירה עד שהגיעו לעיר הסמוכה לגבול. המעבר בנקודת הגבול שהיה מוקם ליד העיר קרעשוב, היה ידוע כקשה ביותר בגין הבדיקות הקפדניות. (גם בזמני, כשהיתה כבר תקופה יותר ליברלית ופתוחה, נסע פעם כ"ק אממ"ר ז"ע, יחד עימי, בהיותי ילד בן שש, ואחי המבוגר ממני בשנה וחצי, הרה"צ רבי אברהם זצ"ל, להראות לנו את הגבול, וביקש, שיתנו לו רק לעבור ולראות את נהר הסאן. עד היום מונח בזכרוני את השוטר שרקע ברגליו וצעק שבלי דרכון עבור הילדים, לא יתן לעבור בשום פנים. אף שכ"ק אממ"ר ז"ע היה איש מכובד ונשוא פנים גם אצל הגויים, איים אותו שוטר שישלח אותנו למאסר אם נעבור את קצה הגבול).

לאחר זמן הרהר לעצמו, שכיון שמלויים אותו קהל גדול של חסידים, אין זה נאה לעזוב אותם, כי עלול לצאת לעז שנפל ביניהם ריב בגין הלשנה ולשון הרע ויהיה בזה משום פגיעה בכבוד התורה. לכן החליט לנסוע יחד עם כל הקהל, במחשבה שאם לא יתנו לו לעבור, יראו כולם את הסיבה שבגינה הוא נאלץ לעזוב אותם ולשוב לביתו. קבוצת החסידים התחילה לעבור את הגבול, כשהממונה דורש מכל אחד להראות לו את רשיון המעבר. כשהגיע תורו, אמר שאין בידו רשיון. שאל אותו הממונה כמה זמן הוא רוצה להיות ברודניק, והשיב שעד יום ראשון. התיר לו הממונה לעבור, באמרו שאם זה רק לכמה ימים הוא יכול לעבור בלי רשיון, ויהי לפלא.

כשהגיע לרודניק, בערב ש"ק, נכנס אל אכסניית חמיו, זקה"ק מצאנו, ושם נגלה לו מחזה פלאי, בראותו את זקה"ק באמצע ויכוח סוער עם בנו הגדול, דו"ר הרה"ק משינאווא ז"ע, כשלבסוף גער בו שלא ידרוך יותר על מפתן ביתו. הרה"ק משינאווא, שלא רצה להמרות פי אביו, יצא מן הבית דרך החלון כדי לא לדרוך על סף דלתו. תו"כ להט הויכוח, כשהוא עומד שם מן הצד ומהרהר על התנהגות גיסו כלפי אביו, הרגיש בכך זקה"ק, רמוז לו לגשת אליו ולחש באזנו: איני יודע איך מגיע אלי בן קדוש כזה (איך ווייס גורנישט וי נעמט זיך צו מיר אזא הייליג קינד). והוא ענה, שאצלו אין זה פלא.

אחר כך בירר אצל הנוכחים מה גרם לויכוח הסוער, וסיפרו לו, שבאותו יום, כשהתפללו שחרית ביחד בבית המדרש, לא אמרו תחנון, על פי הוראתו של זקה"ק שאין לומר תחנון שבעה הימים שלאחר פסח שני, כי מבואר בזוה"ק (פרשת בהעלותך ח"ג קנ"ג, א; ראה שו"ת דברי יציב חלק א, אורח חיים סימן עה, אות ד), בארבעה עשר לירחא תנינא דהא מתמן עד שבעה יומין תרעין פתיחן וכו', אבל הרה"ק משינאווא מחה על כך וטען כנגדו, שאם אין אומרים תחנון כל שבעה הימים מפסח שני, למה כתב הרמ"א (אורח חיים, קלא, ו) שבל"ג בעומר אין נופלים על פניהם, הרי ל"ג בעומר חל בתוך השבוע של פסח שני, אלא מוכח שבשאר ימי שבוע זה נופלים על פניהם, כי אי אפשר לומר שהרמ"א חולק על הזוהר.

תוך כדי הדין ודברים יצא הרה"ק משינאווא מבית המדרש והלך לבית המדרש של העיר שעמד ממול, והגבאי שלו, מוה"ר מתתיהו, מיהר לקבץ לשם את אנשי שלומו [כידוע כבר היו לו חסידים שנהו אחריו], והמשיכו בנפילת אפים ואמירת תחנון עד גמר התפילה. כשנודע הדבר לזקה"ק שלח לקרוא לו, ועל זה סב הויכוח הסוער ביניהם.

הדברים ששמע, הגבירו מאד את פליאתו, שבשביל אמירת תחנון עשה הרה"ק משינאווא רעש כזה ודיבר כך בפני אביו, בפרט שבצאנו, כידוע, היה הפחד ויראת הכבוד במידה מופלגת. תמיהתו התעצמה יותר, כאשר זקה"ק, שישב לסעוד בשולחנו הטהור, ציוה שילכו לקרוא לבנו הרה"ק משינאווא לסעודה, אולם השליחים חזרו ואמרו שהוא מסרב להגיע. כל הסיפור נשאר בעיניו כחיה סתומה שלא ידע פתרונו.

שנים רבות לאחר אותו מאורע, אחרי הסתלקות זקה"ק, הזדמן לי להיות בעיר צאנו, בתוך שבעה ימים מפסח נ"י, וגם הרה"ק משינאווא

מה שוחחו שם ביניהם לא ידוע אבל תיכף כשיצא מחדר הרבי ראו שהוא נהפך לאיש אחר ממש. הוא נתן מעות "תיקון" לחסידים, רקד עמם יחד, ואחרי כן הלך הביתה, שבר את כל הכלים שלו וקנה כלים חדשים, והנהיג כשרות מוחלטת בביתו.

בקיצור: האדון נעשה לבעל תשובה גמור, וליהודים, תושבי העיירה, היה מאותו יום והלאה גומל חסדים ומיטיב בכל יכלתו. כחצי שנה אחרי זה נפטר לבית עולמו. קברוהו בכבוד גדול, וכל תושבי העיירה הצטערו באמת על פטירתו.

זמן מה אחרי פטירתו היה רבינו זצוק"ל שוב באושמיר, באו שוב מכל הערים הסמוכות להרבי ובאו כמוכר גם מאותה העיירה. כשנכנסו אליו שאל הרבי את כל אחד ואחד מהם לחוד: מה תאמר על ה"בעל תשובה" שלי? והיה כל אחד ואחד מרבה בשבחו של הנפטר, ומספר את צדקותיו בזמן האחרון. והרבי אינו פוסק מלשאל לכל מי מבני אותה העיירה שנכנס אליו על הנפטר. הרגישו, שכונתו של הרבי היא בכדי שמתוך כך יספרו בשבחו, ותהיה עליה לנשמתו. לאחרונה נכנס יהודי אחד, שעדיין לא שכח את כל הצרות שסבל ממנו קודם לכן, וכשהרבי שאלו מה דעתו על הנפטר, התחיל לקטרג עליו, שבימי חייו עשה כל כך הרבה רשעות ליהודים, וכדומה.

הפסיקו הרבי, עמד ואמר: עכשיו בא על תיקונו "כולו זכאי" גם כן לא יצלח.

(מבוא לספר שושנת העמקים)

***

הדבר היה בשנת תרנ"ג כאשר השיא רבינו זצוק"ל את צעיר בניו רבי ברוך דוד זצ"ל (האדמו"ר מקאלינקוביץ בעל "זיכרון דוד") עם בתו של רבי מנחם זלמינא זצ"ל האדמו"ר מראשקוב. החתונה עמדה להתקיים בעיר הומל.

רבינו זצוק"ל, כמו שאר הצדיקים מבית טשרנוביל, לא היה רשאי בגזירת המלכות הרוסית לעזוב את עירו, אך למרות האיסור החליט לנסוע והתחפש בבגדי סוחר לבל יכירוהו. הוא נסע בחשאיות, בהצנע, אבל הסודיות לא הועילה וכשבא להומל כבר התאסף במקום החופה קהל אלפים שנהרו לקבל שלום ממנו. באו גם מכל הערים והעיירות הסמוכות בכדי לראותו.

כשנכח רבינו זצוק"ל שנקלע למצב ביש, והבין שיש לחשוש הרבה מפני "עינא בישא" של אנשי הרשות, ציוה להכין לו עגלה לנסוע לביתו מיד אחרי החופה.

כשנסע עם בעל העגלה מרחק מסוים מן העיר ונכנסו ביער אחד, עצר העגלון לפתע את הסוסים ופנה אל רבינו זצוק"ל במלים פסקניות: "ליהוי ידוע למר כי אומנותי היא אומנות ליסטים. שודר אנכי, ואני דורש מהרבי שיברך אותי בהצלחה. ואם מסרב הוא לברכני, רבי, לא אהסס לשלוח בו יד, הרוג אהרגו תיכף פה, על אתר".

אך הרבי לא נבהל מדברי האיום של העגלון, המתרברב לרצחו נפש, הוא הזדקף מלוא קומתו ויאמר "שמע נא ואספר לך דבר חשוב. מעשה כזה כבר אירע פעם לסבא של סבא, הרבי ר' זושא זצוק"ל מאניפולי, אשר נסע בדרך ונפגש בחבורה של ליסטים, שדרשו ממנו, כי יברכם שיצליחו באומנותם אחרת ייהרגו אותו. השיב להם סבא: "בקרוב יבוא אליכם פריץ אחד שאתם לא תצטרכו להרוג אותו כי הוא ימות מעצמו אצלכם וישאיר ממון רב אחריו. והיה, אם תסתפקו באותו ממון, ותחזרו בתשובה, ותחדלו בהחלט להתעסק ב"אומנותכם", אני מבטיח לכם שתצליחו, אבל אם חלילה תמשיכו במעשיכם הרעים, תדעו שתפלו בידי המלכות, וסופכם שיוליכו אתכם אסורים בכבלים על יד ביתי". וכך היה. אחדים מהכנופיה חזרו בתשובה והתיצבו על דרך הישרה, הצליחו. ואחרים המשיכו ללסטם ולרצוח, עד שנתפסו למלכות, וכשהובילו אותם כבולים למאסר עברו על יד ביתו של הרבי ר' זושא.

ואני - המשיך רבינו זצוק"ל את דבריו לבעל העגלה - אינני מבטיח לך שום "פריץ", אלא אני אומר לך במפורש: "אם תחזור מדרכיך

נכח שם ושניהם התפללו בבית המדרש. השליח ציבור, שידע את דעתו של הרה"ק משינאווא, התחיל לומר תחנון, אבל הרה"ק משינאווא צעק שחלילה לומר תחנון בעירו של אביו הקדוש שסבר שאין לומר תחנון. כמובן שפליאתו גברה מאד, כי זכר היטב את ויכוחו החרף של גיסו עם אביו, בענין זה.

הרה"ק משינאווא הבין והרגיש את פשר השתוממותו, ולאחר התפילה ניגש אליו ואמר לו: אני יודע שיש לך עלי הרבה קושיות ותמיהות, לכן אספר לך דברים כהווייתם. כשהגעתי אז לרודניק, לשבות בצל אבי הדוש, הלכתי לאכסניה לנוח מעט טרם אכנס לקודש פנימה לקבל ברכת שלום, ונרדמתי. באמצע השינה חלמתי שקהל גדול של אלפי אנשים נקבצו ובאו אלי, כשהם מריעים בקולם ואומרים, יחי אדונינו מורינו ורבינו. הקצתי משנתי ותפעם רוחי בקרבי, כי הבנתי את פתרון החלום, שהגיעה שעת למלוך ולקבל את ההנהגה, והיות שאין מלכות אחת נוגעת בחברתה אפילו כמלא נימא (שבת ל, א), מוכרח שהגיע זמנו של אבי הקדוש להסתלק מן העולם ולחזור למקור שורש נשמתו.

נוכח זאת חשכו עיני ומיד קבלתי עלי תענית חלום, וזו היתה הסיבה שלא הופעתי לסעודה כשאבי שלח לקרוא לי. אח"כ חשבתי מה ניתן לעשות בשביל להמתיק הענין ולהאריך ימי ושנותיו של אבי הקדוש, עד שנמלכתי בדעתי (כך אמר בלשון קדשו), שכאשר חתנו של הקיסר האוסטרי מולך על מדינת סרביה, אין זה בגדר מלכות אחת שנוגעת בחברתה, כי כל אחד מולך לעצמו במדינתו, החותן באוסטריה וחתנו בסרביה ואין שום סתירה ביניהם. ובכן, אף שהגיעה שעת למלוך, אבחר לעצמי דרך חדשה ואחרת מאבי, אחלוק על דעתו בכל ענין ואעשה דברים על דעת עצמי, כך יתברר שאנחנו שתי ממלכות נפרדות, שאין אחת נוגעת בחברתה, וכך יאריכו ימי חייו בטוב ובנעימים.

באותו בוקר, כשהתפללתי יחד עם אבי הקדוש ולא אמר תחנון, ראיתי בזה הזדמנות כדי שאוכל לעשות כרצוני, בלי שמרותו מוטלת עלי. כך סיפר לו הרה"ק משינאווא ואז הבין עד היכן עומק הדברים מגיעים. עד כאן תמצית הדברים שסיפר הגה"ק מהורנסטייפל, כפי ששמעתי איש מפי איש.

(כ"ק אדמו"ר הגה"ק מצאנו ז"ע, שפע חיים)

***

מעשה שבא לעיר אושאמיר באוקרינה, ויבואו אליו יהודים מעיירה סמוכה להתאונן על היהודי מנהל האחויות של ה"פריץ" אדוניהם, כי איש בליעל הוא וגורם להם צרות הרבה, באין מושיע מידו. אמר להם הרבי, אני אבוא אי"ה בעצמי לעיירתכם ושם נראה מה לעשות. הרבי קיים את הבטחתו ונסע לאותה עיירה. כבואו שמה, נתלוו אליו מאות חסידים, וכשעברו על יד ביתו של אותו רשע רמזו לו להרבי שזהו ביתו. מיד ציוה הרבי לעצור את מרכבתו והסב את פניו לצד הבית והסתכל בו.

כשמרכבת הרבי עמדה ממילא עמדו מאחריה גם כל המרכבות הרבות שנסעו ללוות את הרבי וגם כל ההמון הרב שהלכו רגלי, וכך עמדו כולם על יד הבית והקהל חשב שמן הסתם כשהרבי מסתכל כל כך בבית הרשע בוודאי יעשה ממנו "גל של עצמות". והרשע עצמו, כשראה מחלון הבית את כל המחנה הגדול העומד על יד ביתו, יצא על הגוזזטרא והתיצב במלא קומתו לראות במחזה המוזר הזה. והרבי התחיל להסתכל ישר בפניו של האדון. אחרי ששהה קמעא, ירד הרבי ממרכבתו ונכנס בצעדים מדודים אל הבית פנימה. אותו רשע ירד גם הוא מהגוזזטרא ונכנס אל הבית. שם בבית, ישבו שניהם כחמשה רגעים זה מול זה מבלי דבר דבר, אחרי כן יצא הרבי מהבית כשבעל הבית הולך אחריו ללוותו, ומיד עלה לישב במרכבה ונסע לבית מלונג.

והרבי שבת את השבת באותה עיירה. במוצאי שבת לאחר הבדלה, כשהמון אנשים צבאו על פתח הרבי, ראו פתאום והנה המנהל הרשע נכנס אל הבית ומבקש להכניסו אל חדר הרבי. מסרו את הדבר לרבי והוא ציוה להכניסו תיכף. והתייחד עמו במשך שתי שעות רצופות.

הרעות ותתיצב על דרך הישרה – מוטב, ואם לאו – תדע נאמנה, ש"סוף שחור" יהיה לך.

אני הוא המדבר אליך! ועתה אם תרצה לרצוח אותי – רצחני! אך סיים רבינו זצ"ל את דבריו, נשאר העגלון תקוע על מקומו כבמסמרים, ובעוד רגע התייפח בבכי גדול והשתטח לרגליו של רבינו זצוק"ל לבקש מחילתו. לבסוף חזר למוטב ושינה את דרכו, התקשר לרבינו זצוק"ל כחסיד נלהב, ונודע כ"בעל תשובה מבבוריסק".

(מבוא לספר שושנת העמקים)

***

את כל הכסף שהביאו החסידים לפניו, פדיונות נפש ודורונות, נהג לחלק לעניים בני טובים שנתן להם דין קדימה ביחס לצרכי הבית והילדים שלו. יתירה מזו, גם מצאצאיו דרש להתנהג ככה, וכאשר השיא את אחד מנכדיו, תבע מבני הזוג שיפרישו מעשר מהדורונות שקיבלו לכבוד החתונה. "רבי אינו אלא גבאי צדקה שלוקח מזה ונותן לזה" אמר פעם לאחותו הרבנית שרה בתיה מלובעץ ע"ה, כאשר זוגתו התמרמרה בפניו יום אחד על שמפזר הכל לצדקה, ומתעלם מצרכי הבית. הזכיר לה: "הלא מנהג זה למדתי בצאנו, מאביך הקדוש. אם דרכו של אבא אינה נראית לך מה עוד י'חוס' נותר לך?".

(מבוא לספר שושנת העמקים)

***

לעתים היה ממשכן את כלי הכסף שבביתו, גביעים או פמוטי שבת וחנוכה, בכדי לעזור לאביונים שמשיליין צאצאיהם מתוך הרחק. פעם אחת, כשלא היו מעות בידו, חתך את כפתורי הכסף שבאפודתו ונתנם לאיש עני שביקש עזרתו.

(מבוא לספר שושנת העמקים)

***

על פי בקשתו, התקינו החייטים במלבושיו כיסים אחדים: כיס מיוחד עבור צרכי שבת למשפחות עניות, כיס להכנסת כלה, וכיס נוסף למטרות צדקה אחרות. אף לילה לא עלה על ערש יצועו בטרם חילק את מיכסת הצדקה עד גמירא. מעשה שישב בחדרו עד בוש, באישון לילה, כי המתין לנצרך שעמד לבוא לקבל תמיכה מידו והלה אינו בא.

אחד ממקורביו שחלף באותה שעה ליד הבית, הבחין באור העולה מחדרו ונכנס אליו. אמר לו הרבי: "טוב שבאת. בוא ונראה מה קרה לו לפלוני עני שאינו בא כמדובר" הלכו ומצאו את העני שמוטל ברד על ערש דוויו, אין מי שיסעדנו בחליו, והחיו את נפשו.

(מבוא לספר שושנת העמקים)

***

מעשה ב"זורד" ששפך מרי-שיחו ב"קויטל" שהגיש לפניו, והרבי נאנח מאד למקרא הדברים, נאנח והוציא מארנקו סכום נכבד להעניק ליהודי, ושוב חזר לקרוא ב קויטל" ונאנח שנית אנחה השוברת גופו של אדם, נאנח ושלף פעם נוספת מארנקו סכום חשוב לתתו לנצרך. ניסה הלה להשתמש: "וכי באתי לשם כך?" שאל בעיניים דומעות ונכלמות. אולם הרבי תלה בו עינים מתחננות, הפציר בו: כתוב בתוה"ק "נתון תתן לו ולא ירע לבבך בתתך לו", פירוש, תן לו וחזור ותן, עד שלא יכאב יותר לבך על מצבו – ומה אעשה כי כואב לבי מאד עליך? רק אחרי שהסכים האיש לקחת עזרה מידו הטובה שקטה רוחו של הרבי והוטב לו.

(מבוא לספר שושנת העמקים)

***

מספרים: פעם אחת הלה רבינו זצוק"ל בשיעול חזק ונסע לדרוש ברופאים בעיר קיוב. אמר הרופא המטפל בו שיש צורך לצרוב מקום אחד בגבו בשפוד מלובן, אך הזהיר מראש שטיפול כזה גורם לכאבים חזקים וצריך לקשור את החולה לכסא בכדי שלא יזוז ממקומו. אמר לו הרבי שאין צורך לקשרו, בהבטיחו שלא יזוז. התחיל אפוא הרופא בטיפול והרבי לא קם ולא זע, אף לא הוציא מפיו שום גניחה כלשהי. השתומם הרופא על כח התאפקותו וסח לבנו של הרבי שהיה נוכח באותו מעמד, כי ביצע אמש טיפול דומה בקוזאק רוסי, והלה, אך נגעו בבשרו, קפץ ממקומו, עקר את הרצועות שקשרוהו בהן, ונמלט דרך החלון.

הקשיב הרבי לדבריו והגיב על פליאתו: "האמן לי פרופיסור, כי כאשר בא אלי יהודי ומסיח צרת לבו, וצריכים ומוכרחים לעזור לו, אולם אין בידנו היכולת לעזור, בוערת בנו צרתו הרבה יותר מברזל חם ומלובן".

***

סיפר החסיד ר' זלמן לייב איסטולין נ"י (כיון בבני ברק) מן העיירה שומיאץ, ששמע בעצמו מפי יהודי הולך תמים בעיירת מולדתו הנ"ל, בעל מלאכה, ר' לייב שמו, שהיה לו בן יחיד בשם שמואל יוסף שנפשו חשקה בתורה ורגליו הוליכוהו לביהמ"ד לשקוד על דלתות התוה"ק בימים ובלילות, והאב שהיה איש פשוט כירסמה בליבו דאגה מתמדת לתכלית של בנו מהיכן יחיה ירק זה אחרי שאינו פונה לשום מלאכה ותורתו אומנותו.

לימים הגיע ר' לייב במסעותיו אל רבינו זצוק"ל והגיש לפניו "פתקא" שפירט בה משאלות לבו הן בנוגע לעצמו והן בנוגע לעתיד בנו הנ"ל. אחרי שעיין רבינו ב"פתקא" השיב לו מה שהשיב בנוגע לענינים של עצמו, ובנוגע לבן אמר לו: "לא אתה צריך לדאוג לסידור עתידו, מכיון שהוא כבר מסודר וידאג בעדך".

הדברים לא היו מובנים בשעה שרבינו זצ"ל אמרם, אך לימים נתחוויר שניבא ולא ידע מה ניבא, כי הגיעו ימי הרעה בעת שהשתלטו הבולשביקים על המדינה ושללו מר' לייב הנ"ל את כל אשר לו והגיע עד פת לחם, אך באותו זמן עמד לו רווח והצלה ממקור אחר, כי בנו שנעשה בינתיים ת"ח גדול ה"ה הרה"ג רבי שמואל יוסף ראבינוב זצ"ל, עלתה בידו לצאת מתחומי המדינה ונתמנה לראב"ד בקהילת החרדים בעיר אנטוורפן, בלגיה, והיה מכלכל שיבתו של אביו המחוסר-כל במשלוחי מזון ובמלבושים ומעות שהמציא אליו באמצעות החברה הידועה "טרגסיין" והאריך לחיות עוד ימים רבים.

(מבוא לספר שושנת העמקים)

***

עוד סיפר ר' יצחק וינר: פ"א התרגשה ובאה על יהודי אחד בכפר צרה גדולה. הלה סחר בתבואות והיה לו בסביבה מתחרה, פריץ נכרי בעל אחוזות, שהתאנה אליו בכל הדרכים.

יום אחד בא האדון בלוי משרתו אל פונדקו של היהודי ויכבדם במאכל ובמשתה. הנכרי, שהביא עמו באמתחתו גרגירי רעל, התחכם לתת אותם באין רואה לכוס שמשרתו שתה ממנו, ואח"כ בשתייתו נתקף המשרת בכאבים איומים ונפח את רוחו. מיד הקים האדון שערוריה כאילו היהודי אשם באסון ובודאי נתכוון להרעיל גם אותו, וימהר להלשין עליו בפני השלטונות. בראות היהודי שאורבת לו סכנה גדולה, נשא את רגליו וברח אל הרבי בהורונסטייפול כשהוא נרעש ונפחד. כאשר שמע הרבי את מעשה עלילת הדם לא הגיב מאומה, והיהודי נשאר אצלו ימים אחדים מבלי לדעת איך ישוב לביתו. לבסוף הרהיב אחד מהמקורבים ושאל את רבינו זצוק"ל: היהודי מן הכפר מה יהא עליו? והשיב: "יקום מהרה וירד בספינה ההולכת לביתו ("פורוכוד") במחלקה ראשונה".

איש לא הבין את פשר התשובה, אולם אותו יהודי, באמונת חכמים תמימה, לא שאל הרבה שאלות, דברי הרבי היו בעיניו קודש קדשים. הלך וקנה כרטיס ממחלקה ראשונה שנוסעים בה בדרך כלל קצינים גבוהים ואנשי שררה, מבלי לדעת כיצד ינצל מן הסכנה. במר נפשו עמד בספינה להתפלל מנחה, לבו שבור ומלא פחד, כשהוא טובל בים דמעות.

למרבית הפלא נסעו עמו בדיוק באותו זמן – מאת ה' היתה זאת – הרופא הפתולוג והחוקר המשטרתי שנשלחו ע"י השלטונות לחקור את מקרה המות של הנכרי, משרתו של האדון הגוי. בראותם את הנוסע המזור, יהודי פשוט לפי מלבושיו, שנקלע למחלקה מכובדת וממרר בבכי, עלתה סקרנותם לברר מה טיבו ומה העיק עליו, כיון שסיים תפילתו ניגשו אליו בשאלה: מה לך פה ולמה תבכה?

סיפורו של היהודי התמים, שדיבר אליהם בכנות נוגעת ללב דברים כהווייתם, שיכנע אותם שהוא באמת חף מפשע ורק שימש מטרה לעלילת נקם שפלה.

הם גמרו בלבם להצילו מעונש. כשבאו אח"כ אל הכפר התחפשו לסוחרים תבואה ובאו אל האדון הנכרי, כביכול על עסקי מקח וממכר. ישבו וגלגלו עמו בשיחה כדרך התגרנים עד שעברו ללגימת יי"ש מבסמת, ועד שבהיותו בגילופין יצא הסוד מפיו לשאלתם איך יכולים להיפטר ממתחרה יהודי שמציק להם כביכול, השיב הגוי: "ממני תראו וכן תעשו, הנה גם אנכי סובל ממתחרה יהודי, וכזאת וכזאת עשיתי". כיון ששמעו הודאה מפורשת מפיו של הנכרי עשו אח"כ כמיטב יכולתם להוציא לאור את צדקת היהודי ויזכוהו מכל אשמה. (מבוא לספר שושנת העמקים)

***

סיפר בעל ברך משה ז"ל כי פ"א בהיות הרה"ק מהארנסטייפעל ילד צעיר לימים וכאמור נתגדל בבית זקינו הרה"ק מטשערקאס לאחר פטירת אימו. ופעם אחת נסע זקינו מביתו, ויהודי אחד בא אל הרה"ק להתחנן על נפשו מפני הפריץ הנוגש בו, אשר רוצה לזרוק מביתו באשר אין לו לשלם את דמי החכירה, והימים ימי חורף וכפור ואנה יוליך את משפחתו. ומכיון שהרה"ק מטשערקאס לא היה בביתו שפך נפשו לפני הרבנית. אמרה לו הרבנית – אשר היתה מפורסמת בחכמתה – שמע נא אלי והכנס אל נכדינו הצעיר ושפוך לפניו את מר לבך והוא יוכל להושיעך.

היהודי עשה כן ונכנס אל רבי מרדכי דוב הצעיר ויאמר "וכי מה אוכל לעזור לך, עצתי שתמתין עד שיחזור זקייני הק", האיש היה במצוק ונדחף מאד לישועתו, ואמר לו "אם באמת אינך יכול להושיעני אין לי שום טענות אליך, אבל אם יש בידך לפעול ישועה עבורי ולא תעשה אין אני סולח לך לעולם ודע לך כי דמי ודם דרעי תלויים בידך", וכה המשיך לשפוך את מר לבבו.

ויהי כשמוע רבי מרדכי דוב את הדברים האלו יוצאים מפי היהודי המסכן נתרגש מאד מדבריו ולא היה יכול לעמוד בזה ואמר לו "וויסט וואס, לאמיר גיין אין מקוה", והלכו למקוה והאיש הלז החזיק את הנר בידו להאיר לו את הדרך, מרכילע ירד וטבל אך הוא התממה בעלייתו, והאש נרתע מאד כי היה ירא לנפשו מה שאירע לו לנכדו יקירו של הרה"ק מטשערקאס, פתאום הוציא הילד את ראשו ואמר לו "סע לביתך ואל תירא ואל תחת מפני הפריץ".

ויסע היהודי לביתו והנה הפריץ יוצא לקראתו ויבקש לסלוח לו על אשר חטא כנגדו, והרי הוא מוחל לו על כל החוב, ויספר לו כי ביום מן הימים הרגיש פתאום בנפשו איך שאדם אחד אוחז בגרונו ורוצה לחנקו, ומיד תלה הדבר כעונש על אשר התעלל ביהודי, וקבל עליו להניח אתת היהודי לנפשו ואז הונח לו.

בדק היהודי ומצא שמעשה החניקה היה בדיוק באותה שעה שרבי מרדכי דוב שהה בהמקוה, וישב היהודי להכיר לו טובה על הישועה הגדולה וסיפר הדברים לזקינו הקדוש, ויהי כשמוע הרה"ק את דבריו התפלא על נכדו ואמר "הרי הוא כה צעיר לימים, ועד כדי כך כבר ימסור את נפשו עבור יהודי". (קול התאחדותינו)

***

בשנת תרי"ח נסע רבי מרדכי דוב לשחר את פני חותנו הקדוש בצאנו שצהל לקראתו וחלק לו כבוד מלכים. היה פונה אליו בלשון רבים "איהר" וכן ביקש ממנו להתפלל בעד יהודים שבאו בעת ששהה אצלו עם "קוויטלך" לבקש ישועה, באמרו "יודע אני בר' מוטלי חתננו שתפלתו בוקעת רקיעים".

פ"א אירע שבא אל הר"ח אחת מבנותיו כי יתפלל בעדה להיפקד בזש"ק, והשיבה האב לפנות אל רבי מוטלי חתנו היושב בהורונסטייפעל לפי ש"הוא בתפלתו הזכה בודאי יפעל ישועה" שמעה הבת לקול אביה, ערכה מכתב מפורט אל רמ"ד ובקשתה בתוכה, מעברו השני הוסיף ה"דברי חיים" בכי"ק כדברים האלה "אנא למלא בקשת בתי תחי' ואבקשו גם להתפלל עבורי כי חולה אנכי, חותנכם חיים בן מרים".

פ"א אמר הר"ח לבנו הרה"ק ר' דוד מקשאנוב זי"ע "הידעת, לרבי מאטעלע יש דעה בשמים".

***

איש אחד שעסק לפרנסתו בעשיית חביות להממשלה, החביות היו צריכים להיות מנחשת (טהור) ולאח"מ ציירו ובנו אום באדמה וכך השתמשו בה.

פ"א נצנץ רעיון במוחו של היהודי שמכיון שממילא בסוף מטמינים אותו באדמה הרי יוכל לעשותו מפחות נחושת (בתערובת) וכך התחיל לעשות, עד שפעם הלשינו עליו ועמד לפנ משפט קשה מטעם הממשלה על שהערים את הממשלה במשקלותיו.

בצר לו פנה לבקש ברכה מאת הרה"ק מהארנסטייפעל ושטח לפניו את מר לבו, ולקח הרה"ק פתקא וכתב עליה את שמו מרדכי דוב בן ר' משולם זושא ונתנו לאיש, ואמר לו שכשיהיה המשפט טיקחו את החביות לשקלם ולראות אם הם מכוונים, יזרוק את הפתקא על המשקל, ואכן כך עשה, כאשר שמו את החבית על המשקל זרק היהודי הפתקא הנ"ל ויצא משקל הנחושת כפי שהיה צריך להיות בנחושת מזוכך. (קול התאחדותינו)

***

שמעתי מהרה"צ ר' מאטיל הלברשטאם ז"ל מעשה פלא, מזקיני הגה"ק רבי מרדכי דב מהורונסטייפל זי"ע, שהקפיד מאוד שלא יעשו ממנו תמונה, ופעם נצרך לנסוע לצאנו לצורך שמחת נישואין ולא רצה לנסוע מחמת שנצרכו כבר אז פספורט עם תמונה.

ונתוודע לו על אחר שיש ברשותו תמונה ממנו שתפס הימנו בלא יודעין ומכר זאת, והרה"ק נרעש מאוד מכך שהוא החמיר על כך בנפשו, ושלח לקרוא להווא והרעים עליו בקולו האיך העיז לעשות ממנו תמונה, בידעו שהוא בנפשו שלא יעשו ממנו תמונה, וכדי דיבורים קשים, והווא התחיל לבכות שיש לו בבית שתי בנות שצריכות כבר להשתדך, אך בידו לפורטה אינו מוצא זיווגם, לכן הוא מוכרח לעשות תמונה, וכך יוכל למכור התמונה בעבור כסף.

וכשמוע הרה"ק זאת, אמר לו: אם כך הדברים, לך והבא לכאן המכונה העושה התמונות, ותאמר לרבנית שתביא לי בגדי שבת, ותעשה תמונה טובה, ותוכל למכור ויהיה לך מעות לנישואי בנותיך. והרבנית שהיתה האשה חכמה, אמרה לו שאם יהיה בבגדי שבת הרי יאמרו שעשו התמונה בשבת... ואכן עשה הווא תמונה ומכר זאת לפרנסתו. (אדמור"ר מטשאקאווא בי"ב ז"ל, "בצילא דמהימנותא")

***

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

***

ההפצה בעידי"ק טבריא נתרם לע"צ רבני טבריא

רבנו הראשני של טבריא הצידיק החכם **רבי חיים בן רבי יצחק סמאניא** זצ"ל

רבנו הראשני של טבריא הצידיק החכם **רבי יעקב חי בן רבי ברוך זריזין** זצ"ל

נויסד ת"ת ביבאס, הצידיק החכם **רבי רפאל ביבאס** זצ"ל

לע"צ איש החסד מוכתר בכל סידה נכונה

הרה"ח ר' **משה בן ר' שמואל רפאל** (רייך) ז"ל

לזכר עולם יהי צדיק כ"ק אדמו"ר הגה"צ רבי שלמה בן רבי מרדכי זצ"ל מזוועהל - צאנו, נלב"ע כ"ז תמוז תשע"ז

להצלחת

נושה בן אסתר מלכה
זכות הפעת תורה וחסידות, יענווד לו
להתברך בכל טייל דמיטב

להצלחת

מאיר יחיאל בן חנה סינא
זכות הפעת תורה וחסידות, יענווד
לו להתברך בכל טייל דמיטב

להצלחת

מנחם מנענדל בן פרידא גילה
זכות הפעת תורה וחסידות, יענווד לו
להתברך בכל טייל דמיטב

להצלחת

אפרים בן אסתר לאה
זכות הפעת תורה וחסידות, יענווד
לו להתברך בכל טייל דמיטב

להצלחת

יוסף נתן בן רבקה טויבא
זכות הפעת תורה וחסידות,
יענווד לו להתברך בכל טייל דמיטב

להשתתפות בהוצאות הגליון לרגל שמחה או לע"נ ולקבלת הגליון במייל, להערות ולהארות, GILYON.LIZENSK@GMAIL.COM